

MUSIK PÅ BIBLIOTEK

**- införandet av obligatorisk musikförmedling på danska
folkbibliotek**

Emilia Wikström

Examensarbete (20 poäng) för magisterexamen i Biblioteks- och informationsvetenskap vid
Lunds universitet
Handledare: Göran Gellerstam
BIVIL:s skriftserie 2003:24
ISSN 1401-2375

Title: Music at public libraries in Denmark.

Abstract

The aim of this Master's thesis was to examine the political and cultural reasons for making music materials compulsory at Danish public libraries by the new library act of 2000. The aim was also to examine how the public libraries have responded to this reform.

To answer these questions a literature study was conducted as well as interviews.

The results of the literature study indicated that the main reason for making music materials compulsory is to increase the influence of the library users.

The study of the debate concerning the new library act showed that a majority of the Danish political parties as well as the Danish library organizations had a positive attitude towards the new obligation.

The results of the interviews indicated that the attitude of the librarians concerning the new act is very positive.

The main conclusions were:

- The strong Danish political support for the libraries as well as strong organizations like The Danish Library Board and the library organizations along with the strong position in the society held by Danish public libraries made it possible to carry through the new library act.
- The reform can be seen as part of the development towards a new approach of the public library as a service organization that should provide visitors with the materials that they want and need.

<i>Abstract</i>	2
1. Inledning	5
1.1 <i>Musik utan gränser</i>	5
2. Bakgrund	6
2.1 <i>Danska bibliotekslagar</i>	6
2.2 <i>Det danska biblioteksväsendet och den danska Biblioteksstyrelsen</i>	7
2.3 <i>Musikens betydelse</i>	7
2.4 <i>Den västerländska musikbranschen</i>	8
3. Syfte	10
4. Problemformulering	10
5. Frågeställning	10
5.1 <i>Delfrågor</i>	10
6. Metod	11
7. Litteraturgenomgång	12
7.1 <i>Musik på danska folkbibliotek – en översikt</i>	12
7.1.1 <i>Musikförmedling</i>	12
7.1.2 <i>Musikmedier</i>	13
7.1.3 <i>Upphovsrättslagen</i>	15
7.4 <i>De kulturpolitiska motiven till obligatorisk musikförmedling</i>	16
7.4.1 <i>UBIS-rapporten</i>	16
7.4.2 <i>Kulturministrarnas arbete</i>	18
7.4.3 <i>”Världens bästa IT-nation”</i>	21
7.5 <i>Debatten kring UBIS-rapporten, den nya lagen och musikobligatoriet</i>	21
7.5.1 <i>Den politiska diskussionen i Folketinget</i>	22
7.5.2 <i>Några biblioteksorganisationers reaktioner på lagförslaget och den nya lagen</i>	23
7.5.3 <i>Övriga synpunkter på UBIS-rapporten och lagen</i>	26
8. Intervjuundersökningen	32
8.1 <i>Urval</i>	32
8.2 <i>Presentation av biblioteken och intervjupersonerna</i>	32
8.2.1 <i>Biblioteksstyrelsen</i>	32
8.2.2 <i>Herlev bibliotek</i>	32
8.2.3 <i>Greve bibliotek</i>	33
8.2.4 <i>Köpenhamns huvudbibliotek</i>	33
8.3 <i>Resultatredovisning av intervjumaterial</i>	33
8.3.1 <i>Varför gör man musikområdet obligatoriskt?</i>	33
8.3.1.1 <i>Svar där två eller flera respondenter anger samma motiv</i>	33
8.3.1.2 <i>Svar som bara uppträder hos en av respondenterna</i>	34

8.3.2 Respondenternas åsikter om införandet av obligatorisk musikförmedling	34
8.3.3 Samhällsdebatten kring musikfrågan	35
8.3.4 Hur lagen genomförs och vad den innebär på lokal respektive nationell nivå	36
8.3.4.1 Lokal nivå.....	36
8.3.4.2 Nationell nivå	36
8.3.4.3 Rapport från Biblioteksstyrelsen angående musikobligatoriet.....	37
9. Sammanfattning och diskussion	38
9.1 Vilka kulturpolitiska motiv anges av de olika aktörerna som skäl för att införa obligatorisk musikförmedling på folkbibliotek?	38
Resultat.....	38
Diskussion	39
9.2 Hur kan musikens framflyttade position på danska folkbibliotek förklaras?.....	40
Resultat.....	40
Diskussion	41
9.3 Hur reagerar biblioteken och vilken ståndpunkt tar de vid den förändring och förnyelse som det innebär att införa obligatorisk musikförmedling?	42
Resultat.....	42
Diskussion	43
9.4 Hur ser debatten kring den nya lagen och musikobligatoriet ut?	44
Resultat.....	44
Diskussion	45
9.5. Varför har man i Danmark lagstiftat om att musikmedier och -förmedling ska vara obligatoriskt på folkbibliotek?	46
10. Käll- och litteraturförteckning.....	49
10.1 Konsulterade webbplatser.....	49
10.2 Litteratur	49
10.3 Intervjuer.....	52
Bilaga 1	53
Bilaga 2	55

1. Inledning

1.1 Musik utan gränser

”Som en osynlig kraft har musiken förenat människor med den mest skilda bakgrund...”
(Eriksson, *Musikens makt*, 1997, s. 40)

Musiken har inga gränser och kan upplevas oberoende av ålder, kön, religionstillhörighet och politisk uppfattning. Musik är en del av livet var man än befinner sig i världen. Musiken möter vi i både vardag och fest. Den kan användas både av lyssnare och av utövare. Ofta kan vi inte påverka vilken musik vi hör, såsom på TV och radio. Därför kan många känna ett behov av att själv få bestämma vilken musik de vill lyssna på eller spela, oberoende av situationen. Musik är en del av den kulturella identiteten och kan visa vägen till andra kulturer. Musiken utvecklas och nya former och genrer dyker upp, medan gamla kan försvinna. Vi påverkas hela tiden av musik på olika sätt (Vind, *Musik på biblioteker. Råd og vink fra Biblioteksstyrelsen*, 2000).

Musiken har betydelse genom hela livet. Det börjar med det lilla barnet som känner sig oroligt och övergivet och som blir lugnat av mammans sång och vidare till tonårsdottern och hennes mor som finner ett sätt att mötas genom att sjunga sånger tillsammans som de båda kan, och vidare till de sista andetagerna hos en gammal kvinna som lyssnar till den musik hon tycker så mycket om (Karlsson, *Musik som berör; ett redskap i vård och omsorg*, 2001).

Musiken har många användningsområden. Det finns musikterapi, med vilken man försöker lindra sjukdomstillstånd och träna olika funktioner hos människan. Musik kan även användas på arbetsplatser, till exempel för att maskera buller i industrilokaler. Ett annat område där musik används flitigt, är i filmer. Musiken används då som en förstärkare av konststarten film. En vanlig form av musikanvändning är den i sällskapslivet. Vi lyssnar på musik tillsammans när vi ses och har musik som bakgrund när samtalet tystnar (Nordström, *Så blir det musik*, 1989). Musik är ett av de starkaste verktygen för makt och påverkan, menar Magnus Persson i förordet till *Musikens makt* (Eriksson, 1997).

Musiken tycks få större och större betydelse i samhället. Nya medier för musik har utvecklats de senaste decennierna och antalet radiokanaler och TV-program om och med musik har ökat. Musik har alltid varit en del av människans liv, men kanske aldrig så påtagligt som nu:

”... den närmast otroliga utvidgningen av musiken i vår tid, åt alla håll, på alla nivåer, i alla delar av samhället, som gjort musik till en konstant i människans ljudande omvärld. Utvidgningen har skett genom att ... musik frigjorts från tid och rum. Aldrig förr har så många stilar, genrer, former och uttryckssätt funnits tillgängliga samtidigt. Aldrig förr har så många ägnat sig så mycket åt musik.” (Lundberg m.fl., *Musik, medier, mångkultur. Förändringar i svenska musiklandskap*, 2000, s. 15)

Vi kan stöta på musik på många ställen: i mataffären, i klädfaffären, i träningslokalen, på restaurangen, i hissen, på toaletten, på kontoret, på bussen, i bilen och på utestället. Listan kan göras lång. Förutom detta, så ägnar många människor tid åt musik i hemmet genom att lyssna på radio, TV och skivor. Många är hobbymusiker och övar på sitt instrument eller sjunger hemma. Antalet medlemmar i olika körer, orkestrar och band är högt. Att gå på konserter av olika slag är populärt både bland unga och äldre.

Musik omger oss snart sagt överallt. Även på folkbiblioteken kan man finna musik, oftast i form av notböcker, CD-skivor, kassetter och musiklitteratur. Musikförmedling på folkbibliotek har inte alltid haft en given roll. Det medium som genom historien främst prioriterats och som människor förknippat med bibliotek, är boken. Men i takt med att

musiken har fått en allt större betydelse i människors vardag, verkar synen på musikens ställning på biblioteken ha förändrats och musikavdelningarna har på sina ställen blivit större och utbudet har utökats. Kanske ser man det som naturligt att musikförmedlingen får ta större plats på biblioteken eftersom man vill följa med i den allmänna utvecklingen.

I Danmark införde man år 2000 som första land i Europa en ny bibliotekslag som bland annat säger att det ska vara obligatoriskt med musikförmedling på folkbibliotek.

”Tidligere tiders opfattelse af musik som noget luksusbetonet der ikke hørte hjemme på bibliotekerne, er ved at forsvinde til fordel for opfattelsen af at musik er en naturlig del af bibliotekets tilbud i et moderne samfund, hvor borgerne har krav på både information og oplevelse uanset medietype. En opfattelse der netop er stadfæstet i den nye bibliotekslav.” (Vind, 2000, s. 9)

Att man genom lagen gjort musikförmedling obligatorisk, kan peka på en tendens vad gäller musikens roll och betydelse såväl i samhället som på biblioteken. Danmark är en föregångare i Europa när det gäller bibliotekslagstiftning om musik.

2. Bakgrund

2.1 Danska bibliotekslagar

År 2000 fick Danmark en ny bibliotekslag. Denna gör förmedling och utlån av musik obligatorisk på folkbibliotek. Lagen lyder:

”§1. Folkebibliotekernes formål er at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet ved at stille bøger, tidsskrifter, lydbøger og andre egnede materialer til rådighed såsom musikbærende materialer og elektroniske informationsressourcer, herunder Internet og multimedier.” (*Lov om biblioteksvirksomhed*, 2000)

Kravet på obligatorisk musikförmedling trädde dock inte i kraft förrän i januari 2003 för att ge biblioteken tid för att se över och bygga på/upp sina musiksamlingar.

Den nya lagen gör alltså flera medier obligatoriska, häribland musikmedier. Alla folkbibliotek har skyldighet att ha en musiksamling på sitt bibliotek, men lagen säger inget om hur stor samlingen ska vara. Det viktiga är att alla medborgare kan erbjudas musikförmedling genom sitt bibliotek.

Lagen från år 2000 utgör Danmarks fjärde bibliotekslag. Som första land i Norden fick Danmark en bibliotekslag 1920. Lagen syftade framför allt till att klargöra förhållandet mellan statliga och kommunala bidrag till biblioteken. Bibliotekslagen från 1920 följdes av en ny lag 1964 som bland annat tog fasta på att det skulle vara obligatoriskt med bibliotek i varje kommun, att det skulle finnas både barn- och vuxenavdelningar, att man oavsett bostadsort skulle ha fri tillgång till alla bibliotek och att AV-material (Audiovisuellt material) skulle kunna finnas på biblioteken. Det senare innebar att biblioteken kunde ha musikmaterial på biblioteken om så önskades. 1964 års lag ersattes i sin tur 1993 av en ny bibliotekslag (Johansson, *Nordisk bibliotekslagstiftning*, 1997). I och med denna lag tog musikförmedlingens roll på biblioteken ett kliv framåt:

”Folkebibliotekerne bør bestrebe sig på at stille musikbærende og andre audiovisuelle materialer til rådighed.” (Lov om folkebiblioteker m.v., kap. 1, §2 ur *Nyt fra Nyhavn* 1994, særnummer 5)

Här används ordet ”bör” för att visa att det inte är ett krav att folkbiblioteken ska ha musikförmedling. I lagen från 2000 förstärktes detta ”bör” till ett obligatorium.

Man kan alltså i lagtexterna se att musikförmedlingen fått en allt viktigare roll på de danska folkbiblioteken, från att ha erbjudits som en möjlighet i 1964 års lag, till att i lagen från 1993 bli en rekommendation och till dagens bibliotekslag där musikmedierna är obligatoriska.

Internationellt sett kan man konstatera att ca 5 % av de europeiska bibliotekens samlingar består av audiovisuellt material, framför allt musikinspelningar och filmer. Omfattningen av musikförmedling varierar mycket från land till land. Som exempel kan nämnas att det är relativt ovanligt med musikförmedling i Grekland, medan det i skandinaviska länder är snarare regel än undantag att hitta någon form av musikavdelning. Som tidigare nämnts, är Danmark det enda land i Europa som har en lag om obligatorisk musikförmedling på bibliotek (*Policy issues från Access to Music and Non-print Material*, PULMANweb).

2.2 Det danska biblioteksväsendet och den danska Biblioteksstyrelsen

I Danmark har man ett så kallat samarbetande biblioteksväsen, som består av 245 folkbibliotek, 16 centralbibliotek och ca 350 forskningsbibliotek, som ska garantera medborgarna det material de behöver för att få upplysningar de söker. Centralbiblioteken tillhandahåller material som folkbiblioteken inte själva har och de fungerar också som rådgivare. Danmark har även ett så kallat statsbibliotek, Statsbiblioteket i Århus, som både är universitetsbibliotek och materialcentral för folkbiblioteken. Där finns även statens Mediesamling och Statens Avissamling (*Fakta om bibliotekerne*, Kulturministeriets webbplats).

Den danska Biblioteksstyrelsen är en styrelse under Kulturministeriet och fungerar som ministeriets sakkunniga organ för det offentliga biblioteksväsendet. Styrelsen har arbetat mycket med implementeringen av den nya bibliotekslagen.

Biblioteksstyrelsen har som syfte att stödja det samarbetande biblioteksväsendet och att stimulera samarbetet mellan olika typer av bibliotek. Den ska också stötta och inspirera till olika försök, till utveckling och förändring och utveckla folkbibliotekens kultur- och informationsförmedling generellt och i förhållande till särskilda gruppers behov av kultur och information, samt medverka till utveckling av forskningsbiblioteken. Dessa mål försöker Biblioteksstyrelsen uppfylla genom att ge yrkesfacklig rådgivning om biblioteksförhållanden till Kulturministeriet, andra ministerier och institutioner under dessa ministerier, samt till kommunerna.

Exempel på uppgifter som Biblioteksstyrelsen har, är att de förvaltar biblioteksanslag och har anslagsadministrativa uppgifter för en rad mindre bibliotek. Biblioteksstyrelsen ska även administrera den s.k. biblioteksavgiften, de pengar författare får för utlånade böcker på biblioteket. I anknytning till bibliotekslagen, och annan lagstiftning som har betydelse för bibliotekens verksamhet, är Biblioteksstyrelsen ansvarig för uppgifter som gäller lagtolkning och utfärdande av vägledande riktlinjer för biblioteken. Biblioteksstyrelsen har även utvecklingsuppgifter, såsom att till exempel realisera Kulturministeriets och kulturministerns politiska visioner på kulturområdet generellt och på biblioteksområdet (*Biblioteksstyrelsens opgaver, formål og interesser*, Biblioteksstyrelsens webbplats).

2.3 Musikens betydelse

Musiken spelar en allt mer avgörande roll för människors liv och identitet i dagens moderna, mångkulturella samhälle. Man kan demonstrera sin livsstil och grupp tillhörighet med sin musikstil, något man till exempel kan se hos dagens unga hiphopare. För ungdomar är musiken ofta extra viktig för skapandet av identitet och tillhörighet. I förordet till *Musikens*

makt (Eriksson, 1997), menar Magnus Persson att musiken kanske påverkar ungdomars livsstil och ideologi mer än vad exempelvis skola och föräldrar gör.

Musiken har betydelse som skapare och upprätthållare av gruppstillhörigheter och som hjälp vid formandet av den personliga identiteten. Lundberg m.fl. (2000) kom i sitt forskningsprojekt *Musik medier mångkultur – förändringar i svenska musiklandskap*, fram till att det skett en förändring när det gäller individers och grupperns tolkning av sin tillhörighet i samhället. Från att tidigare ha knutits till sociala aspekter såsom hemort, yrke och socialgrupp, har på senare tid gemensamma kulturella intressen såsom musik, sport och mat fått allt större betydelse som sammanbindare av grupper och som formare av identiteter. Detta är en följd av det mångkulturella samhället, menar författarna. Olika grupper markerar ofta sin tillhörighet och egenart i mångkulturella samhällen genom bland annat musik.

I boken *Spelar rocken någon roll?* (1993) av Erling Bjurling talas det om ungdomars musiksmak och deras förhållande till musik. Författaren hänvisar till en undersökning med ca 1000 ungdomar i Sverige, 16-25 år gamla, gjord av ungdomsrådet 1990. I denna undersökning kommer man fram till att musik är ett av ungdomarnas största fritidsintressen. Bara 7 % sade att de var ointresserade av musik eller bara hade ett svagt intresse. Musikintresset visade sig också vara jämt fördelat mellan könen. När det gäller musikutövande, var könsfördelningen också jämn. 19 % av flickorna och 20 % av pojkarna spelade instrument. I en uppföljande intervjuundersökning 1992, visade det sig att 7 % av pojkarna spelade med i ett rock- eller popband. Samma siffra för flickorna var 4 %. Författaren Erling Bjurling påpekar att det inte är något nytt att ungdomar ägnar mycket tid åt musik i olika former. Däremot, menar han, kan musikens funktion och användning ha förändrats, genom att musiken numer finns nästan överallt i barns och ungdomars vardag. Kanske kommer de också i kontakt med fler sorters musik i vår tid, menar författaren. Detta kan bero på den växande tillgången till medier som förser oss med musik.

Av en dansk undersökning om kultur- och fritidsvanor framgår det att den vuxna befolkningen i Danmark går allt oftare på konserter av olika slag. 1975 uppgav 24 % att de hade varit på konsert någon gång under det senaste året. 1987 var denna siffra 39 % och 1993 var siffran uppe i 45 %. År 1998 hade siffran stigit till ca 50 %. Samma undersökning visar också att andelen som gått på en klassisk konsert under året ökat, från 3 % 1964 till 17 % i slutet av 90-talet (Fridberg, "Ny undersøgelse: kultur- og fritidsvanor", *Kulturkontakten*, 04/2000).

2.4 Den västerländska musikbranschen

Det kan vara intressant att göra några nedslag i den västerländska musikbranschens framväxt för att belysa den enorma utveckling som skett inom detta område. Både teknikutvecklingen och synen på musiken och dess användningsområden har bidragit till att skapa den roll som musiken idag innehar.

Det var under 1700-talet som den kommersiella publiceringen av musik tog sin början, detta på grund av framväxten av musikförlag och konsertverksamhet. Under 1800-talet fortsatte utvecklingen av förlagen och den offentliga konsertverksamheten, framför allt i Europa och USA. Förlagen blev snart nationella och internationella företag och de sålde fler och fler noter till följd av det ökande allmänna musicerandet och populärmusikens framväxt från slutet av 1800-talet. 1886 upprättades den så kallade Bernkonventionen som befäste den internationella upphovsrätten. Detta förbättrade musikförlagens ekonomi ytterligare. Från 1900-talets början utökades förlagens verksamhet till att även omfatta tillverkning av musikinstrument.

I och med fonogramteknologins framväxt under 1800-talets senare del, försköts förlagens fokus ytterligare. Man tillverkade in- och avspelningsapparater och gav ut fonogram. Under 1920-talet började grammofonen spridas över världen liksom grammofonskivorna. Radion och den elektriska fonogramteknologin etablerades.

Mellan 1945 och 1970 expanderade musikbranschen starkt. Man ersatte 78-varvsskivan med LP, EP och singelskivan med längre speltid. Inspelningar började göras med bandspelare. Ungdomskulturens framväxt i västvärlden förde med sig rockmusik, vilket skapade en marknad för musikbranschen. Notförsäljningen minskade.

Under 70-talet spreds batteridrivna, bärbara kassettbandspelare och åtgången på kassetter blev stor. Man kunde nu även själv kopiera och spela in musik, något som gav upphov till en mindre regional och lokal fonogramindustri. CD-skivan kom på 80-talet och det nya mediet musikvideon. Genom TV-kanaler som MTV blev videon en ersättning för film och radio när det gällde marknadsföring (Malm, *Nationalencyklopedin*, Internet-versionen, artikeln ”Musikbranschen”).

Utvecklingen har lett fram till att musik nu är en av de viktigaste industrigrenarna i världen. Musikindustrin alstrar stora mängder pengar, något som ger ett internationellt inflytande och makt åt olika multinationella nöjeskoncerner (Lundberg m.fl., 2000).

Att musiken nu får ta större plats i bibliotekens samlingar har därför ett givet samband med att musikbranschen växt sig allt större och mäktigare och att musik i alla dess former nu finns överallt.

3. Syfte

Uppsatsens syfte är:

- att granska de kulturpolitiska motiven och perspektiven bakom lagen om obligatorisk musikförmedling på danska folkbibliotek och
- att studera hur folkbibliotekens aktörer sett på genomförandet av reformen.

Det kan vara på sin plats med en förklaring av innebörden av ordet ”kulturpolitik”.

Enligt Nationalencyklopedin definieras begreppet på följande vis:

”kulturpolitik, debatten om och beslutsprocessen kring offentliga insatser för att främja ett rikt kulturliv och att bevara och utveckla olika kulturmiljöer” (*Nationalencyklopedin*, Internet-versionen, uppslag: ”kulturpolitik”)

Om man sedan tänker ett ögonblick på innebörden av ordet ”motiv”, kommer man på en rad synonymer såsom ”skäl”, ”anledning” och även ”drivkraft”. ”Kulturpolitiska motiv” kan då sägas innebära de skäl olika aktörer framlägger vid diskussioner och beslut kring frågor som rör kulturlivet och kulturmiljöerna, för att därigenom ge uttryck för en åsikt och ett ställningstagande, som i förlängningen kan leda till en förändring. I detta fall syftar ”kulturpolitiska motiv” på de motiv/skäl som aktörerna lägger fram som förklaringar till varför musikförmedling ska vara obligatorisk på folkbibliotek.

4. Problemformulering

Av tradition är det boken som står i centrum för folkbibliotekens verksamhet. Det faktum att man i Danmark lagstiftat om att musikmedier ska vara obligatoriska på folkbibliotek gör att musikmedierna intar en ny ställning gentemot andra, mer traditionella medier, såsom boken. Lagreformen ger nya förutsättningar för biblioteken och uppmanar dem att bredda utbudet i sina samlingar. De kulturpolitiska motiv och perspektiv som ligger till grund för lagen, samt lagens genomförande ger förutsättningar för hur folkbibliotekens aktörer agerar och reagerar vid en sådan förändring. De bibliotek som kanske inte hade en musiksamling, eller bara en liten sådan före maj 2000, har behövt bygga upp en musiksamling och skaffa kunskaper inom ämnet för att kunna tillgodose användarnas behov och infria deras förväntningar.

Problemet rör hur folkbibliotekens företrädare jämte politiker och biblioteksorganisationer reagerat inför lagförslaget och vid införandet av bibliotekslagen som gör tidigare frivillig verksamhet till ett obligatorium och som likställer musikmedierna med övriga, mer traditionella, medier.

5. Frågeställning

Följande frågeställning valdes med tanke på att jag med hjälp av den samt ett antal delfrågor ska kunna uppnå uppsatsens syfte och besvara uppsatsens problem:

Varför har man i Danmark lagstiftat om att musikmedier och -förmedling ska vara obligatorisk på folkbibliotek?

5.1 Delfrågor

- Vilka kulturpolitiska motiv anges av de olika aktörerna som skäl för att införa obligatorisk musikförmedling på folkbibliotek?
- Hur kan musikens framflyttade position på danska bibliotek förklaras?

- Hur reagerar biblioteken och vilken ståndpunkt tar de vid den förändring och förnyelse som det innebär att införa obligatorisk musikförmedling?
- Hur ser debatten kring den nya lagen och musikobligatoriet ut?

6. Metod

Jag har för min undersökning valt att göra intervjuer med ett urval biblioteksföreträdare och att följa den offentliga diskussionen kring reformen. Jag har för min empiriska undersökning använt mig av kvalitativ metod, med kvalitativa, halvstrukturerade intervjuer. I intervjuundersökningen har jag studerat de olika aktörerna genom intervjuer med företrädare för Biblioteksstyrelsen och folkbiblioteken. Materialet i övrigt bygger i huvudsak på en genomgång av den offentliga informationen och debattmaterialet i samband med reformen.

Jag har valt kvalitativ metod i den empiriska undersökningen därför att detta lämpade sig för uppsatsens problemställning. Jag ville från biblioteken ha svar på frågor som: Varför? Vad tycker du? Vad tror du? Denna typ av frågor och de svar de genererar passar bäst att undersöka med hjälp av en kvalitativ metod (Backman, *Rapporter och uppsatser*, 1998). Syftet med intervjuundersökningen var att få en ”helhetsförståelse av specifika förhållanden” (Halvorsen, *Samhällsvetenskaplig metod*, 1992, s. 80), något som kräver ett undersökningsförfarande med få enheter och flera variabler. Detta undersökningssätt ger mycket information om få enheter (Halvorsen, 1992 som refererar Grønmo, 1982).

Kvale (*Den kvalitativa forskningsintervjun*, 1997) beskriver den halvstrukturerade intervjun så här:

”... den omfattar en rad teman och förslag till relevanta frågor. Men på samma gång finns möjlighet att göra förändringar vad gäller frågornas form och ordningsföljd om så krävs för att följa upp svaren och berättelserna från den intervjuade.” (Kvale, 1997s. 117)

Undersökningens intervjuplan och frågor har gjorts efter en modell som bygger på Aronsson; Lantz & Westlander, 1992, och som återfinns i boken *Intervjumethodik* av Annika Lantz (1993). Intervjufrågor och planer finns som bilaga 1 och 2.

Det finns en uppsats i samma ämne skriven vid Danmarks biblioteksskole, *Musik på folkebibliotekerne og den nye bibliotekslov*, (2001) av Inge Jørgensen. Denna uppsats hade varit relevant för mitt ämne, men tyvärr har Danmarks biblioteksskole inte medgett att denna uppsats får lånas ut eller ens kopieras eller läsas på plats.

7. Litteraturgenomgång

7.1 Musik på danska folkbibliotek – en översikt

7.1.1 Musikförmedling

Att tillhandahålla musik och information om musik i olika form genom olika medier och aktiviteter till låntagare och besökare är vad man brukar mena då man talar om musikförmedling på bibliotek. Exempel på medier är tidskrifter, böcker, notböcker, inspelningar och video. Exempel på aktiviteter är avlyssning på plats, utlåning, musikprat och konserter. Härtill kommer en allmän informationsverksamhet i kontakten mellan biblioteket och dess besökare.

Musikförmedling har länge funnits på flera danska bibliotek, men det har inte varit obligatoriskt förut. I förordet till *Musik på biblioteker. Råd og vink fra Biblioteksstyrelsen* (Vind, 2000), skriver chefen för Biblioteksstyrelsen, Jens Thorhauge att de bibliotek som först hade musikförmedling i Danmark var Roskilde Bibliotek och Lyngby-Taarbæk Kommunes Biblioteker. 1964 års bibliotekslag gjorde det möjligt att få stadsbidrag för inköp av audiovisuella medier men långt ifrån alla bibliotek utnyttjade möjligheten. Det var mest i de större städerna det förekom.

År 2000 hade ca hälften av folkbiblioteken en musiksamling (Vind, 2000). De mindre folkbiblioteken och de som inte haft musikförmedling sedan tidigare, har i och med den nya lagen varit tvungna att etablera ett nytt och utökat utbud.

För att klara av det nya kravet på obligatorisk musikförmedling har det sedan 2000 pågått ett förberedelsearbete i Danmark. Biblioteksstyrelsen gav 2000 ut skriften *Musik på biblioteker. Råd og vink fra Biblioteksstyrelsen*. Författare är Tine Vind från Danmarks Biblioteksskole. Det är en text som är tänkt som hjälpmedel för folkbiblioteken vid formande och uppbyggnad av musiksamlingar. Publikationen är viktig som en vägledare i detta sammanhang. Den innehåller upplysningar om vilka medier som bör finnas på musikavdelningen och varför. Ett kapitel behandlar musik och Internet. Ett annat tar upp musik och användargrupper och ett tredje beskriver uppbyggnad av samling och material. Skriften ger också tips om hur man kan välja material och den tar även upp stöldsäkerhet och samarbete. En del står också om bibliotekarien som musikförmedlare samt musikbiblioteken och framtiden. Slutligen ges en lista över rekommenderade danska musikhistoriska böcker och lexikon, exempel på danska musiktidskrifter och danska musikbiblioteksfackliga tidskrifter. Skriften säger sig främst vända sig till de mindre biblioteken som kanske hade en liten musiksamling före juli 2000. Denna text kommer jag att referera till vid ett flertal tillfällen i uppsatsen, då texten utgör grundläggande information om musikförmedling på danska folkbibliotek.

När det gäller musik och användargrupper i Danmark, så har det visat sig att musiklångtagargruppen är lika mångfacetterad som användargrupper vid andra biblioteksavdelningar, såsom till exempel skönlitterära avdelningar. Musikavdelningen används både av amatörmusiker och professionella musiker, liksom av dem som väljer att enbart lyssna på musik. Enligt en av Tine Vind (2000) åberopad undersökning från Socialforskningsinstitutet, *Kultur- og fritidsaktiviteter 1975-1998* av Torben Fridberg, så spelar ca var femte vuxen dansk ett instrument eller sysslar med sång. Intresset för konserter och musikarrangemang är, enligt samma undersökning, stigande. Barn blir en allt större användargrupp. De har ofta en egen cd-spelare och känner genom TV till många artister och musikgenrer. De är ofta välorienterade inom musikområdet (Vind, 2000).

7.1.2 Musikmedier

Enligt Tine Vind (2000) finns det tre typer av grundläggande material på en musikavdelning: inspelningar av musik, noter och litteratur om musik. Dessutom finns det multimedier såsom video och CD-ROM. Mediernas innehåll bör avspegla allsidighet, kvalitet och aktualitet. Innehållet är mer avgörande än själva mediet.

Man vet inte vilka medier som kommer att finnas i framtiden eller vilka av de nu existerande som kommer att användas. Men när det kommer nya medier är det viktigt för biblioteken att reflektera över i vilken omfattning de används privat av låntagarna och över om det finns relevanta musikinspelningar som uppfyller kraven på allsidighet, kvalitet och aktualitet (Vind, 2000). Då kan man avgöra om de hör hemma på ett bibliotek eller inte.

I enlighet med de råd och rekommendationer som ges i *Musik på biblioteker. Råd og vink fra Biblioteksstyrelsen* (Vind, 2000), bör det finnas en viss överensstämmelse mellan de olika medierna; man förväntas ta hänsyn till de olika behov som en besökare kan ha. För att lära sig spela ett instrument till exempel kan man ha olika behov, som alla är viktiga. Man behöver notböcker, böcker i musikteori och inspelningar med musikinstrumentet. Kanske vill man även genom video se någon spela det instrument man har för avsikt att lära sig behärska.

Den traditionella boken är ett medium som har och kommer att ha en given plats på musikavdelningen, även om e-boken gör framsteg. Annan litteratur i form av tidskrifter har också en given roll. Här ser man dock en utveckling som pekar på att allt fler musiktidskrifter kommer att finnas tillgängliga även on-line (Vind, 2000).

När det gäller inspelningar av musik har de senaste decennierna försett oss med en rad format för musikinspelning, såsom LP-skivor, kassetband och CD-skivor. Utvecklingen går hela tiden framåt.

Vid uppbyggandet av en musiksamling rekommenderas inte LP-skivor (om det inte är så att musiken bara finns på LP), eftersom de inte tål starkt ljus eller värme. De blir dessutom lätt repade och kan bara spelas upp med en skivspelare, något som inte alla har tillgång till. Kassetbandspelare, däremot, har många hemma och de används för diverse ändamål. Därför bör kassetband finnas på biblioteken.

CD-skivan (Compact Disc) är tålig och tar inte stor plats vid förvaring. Mycket musik finns på CD, men inte allt. CD-skivan är ett populärt medium och många har en CD-spelare hemma. Den har en självklar plats på biblioteken. Ett annat biblioteksrelevant media är CD-ROM (Compact Disc Read Only Memory). På en CD-ROM kan man lagra både text, ljud och bilder. En nackdel är den höga kostnaden för att få utlåningsrättigheter. Detta gäller även för video. Men videon är viktig på musikavdelningen, både i form av undervisningsvideo och andra musikvideor med till exempel livekonserter. Förutom priset är videons känslighet en nackdel; den slits vid uppspelning och har viss känslighet för fukt och temperatur.

DVD (Digital Versatile Disc) har samma storlek som en CD-skiva och den kan lagra ljud och bild i digital form. Ofta används de till spelfilmer. Man vet ännu inte exakt hur DVD:ns roll kommer att se ut på biblioteken. Det beror mycket på musikrepertoaren och på hur pass utbredd användningen blir bland allmänheten (Vind, 2000).

Den danska Biblioteksstyrelsen tillsatte 2001 en arbetsgrupp som skulle arbeta med de fysiska samlingarnas genomgång och på-/uppbyggnad, det vill säga den del av samlingen som inte består av elektroniskt material, utan av till exempel cd-skivor och noter. Denna grupp bestod

av nio fackkunniga personer från Biblioteksstyrelsen, centralbiblioteken, folkbiblioteken (stadsbibliotek), musikbiblioteken och Statsbiblioteket. Uppgiften var att hitta en eller flera modeller för att säkra tillgången till fysiskt musikmaterial på folkbiblioteken genom påbyggnadsmaterial (*Opbygning af folkebibliotekernes overbygningssamlinger på musikområdet og på andre nye medier*, Biblioteksstyrelsens webbplats). Med påbyggnadsmaterial menas främst de titlar som man inte kan förvänta att folkbiblioteken införskaffar själva. Det rör sig om speciella och ovanliga titlar. Men påbyggnadsfunktionen innebär också att centralbibliotekens samlingar över lag ska fungera som komplement till övriga bibliotekssamlingar. En del titlar köps bara av de större biblioteken, medan de mindre kanske lånar dessa titlar från ett av centralbiblioteken (Husted, ”Musikoverbygning”, *MusikBIB*, 2002).

Gruppen fann tre modeller som skulle kunna säkra tillgången till fysiskt musikmaterial på folkbiblioteken, varav en valdes. Den man valde innebär att påbyggnadsfunktionen täcks av fyra centralbiblioteksområden och Statsbiblioteket. (*Opbygning af folkebibliotekernes overbygningssamlinger på musikområdet og på andre nye medier*, Biblioteksstyrelsens webbplats). De fyra huvudcentralbiblioteken är Herning, Odense, Roskilde och Fredriksberg. Dessa Centralbibliotek får särskilda statliga medel för att kunna finansiera inköp och underhållning av samlingarna (Husted, ”Musikoverbygning”, *MusikBIB*, 2002).

Förutom fysiskt musikmaterial finns det musikmaterial i elektronisk form som kan nås via Internet, ytterligare ett medium av betydelse för musikförmedling. Genom Internet är det möjligt att få tillgång till musiken man söker, de noter, de sångtexter eller de bilder man vill ha, om de finns i digital form. Många, men inte alla, har tillgång till Internet hemma. Det är en av bibliotekens uppgifter att se till att alla medborgare får tillgång till Internets möjligheter.

Det finns flera exempel på strukturerade danska musikresurser på nätet som kan användas i musikreferensarbetet. FNG – Folkebibliotekernes Netguide är resultatet av ett samarbete mellan 21 danska bibliotek (Vind, 2000). Musik är bara ett av de ämnen man kan finna där. Under uppslagsordet ”musik” finner man de elva underrubrikerna (1) klassisk, (2) folk- och världsmusik, (3) jazz och blues, (4) rock och pop, (5) sångtexter och noter, (6) instrument, (7) ljudfiler, (8) ljudteknik, (9) musikhandel, (10) kalender och spelscener och (11) organisationer. Under var och en av dessa underrubriker finner man många länkar.

Ett annat exempel på en strukturerad musikresurs är Det Virtuelle Musikbibliotek som innehåller främst danskt, kvalitetsvärderat material. Andra exempel är Musikbiblioteket, som är de danska musikbibliotekens gemensamma sajt som ger musiknyheter, artiklar, möjligt att lyssna på gratis musikfiler, m.m. Ytterligare exempel är Dansk Musik Informations Center, som är inriktad på dansk musik och danskt musikliv inom alla genrer. Musikanten är bibliotekens mötesplats för musiker och musikintresserade (Folkebibliotekernes Netguide, uppslag: Musik).

Biblioteksstyrelsen tillsatte 2001 en arbetsgrupp som skulle se över etablering och förmedling av nätburna resurser. Man tänkte sig att ett mediaskifte var i antågande, att den nätburna musiken skulle få större och större utrymme. Deltog i gruppen gjorde åtta personer, varav tre var från folkbibliotek, en från ett centralbibliotek, en från det Kongelige Bibliotek, två från Biblioteksstyrelsen och en från Statsbiblioteket. Gruppens uppgift var bland annat att utreda bibliotekens möjligheter att tillgängliggöra lagligt nätpublicerat musikmaterial för biblioteksanvändarna, studera copyright samt digital kopiering. Man skulle även klarlägga och ge förslag på registrering och förmedling av Internetmusikresurser. Detta skulle göras utifrån såväl redan existerande projekt, såsom Det Virtuelle Musikbibliotek och Musik

Informations Center, som kommande idéer och planer. Man tog i sin rapport upp bland annat ljud och musik på Internet, visioner om framtidens musikförmedling i det virtuella rummet och åtkomst av noter och nätburna musikfiler på nätet. (*Netbårne musikressourcer. Lydfiler - Nodefiler*. Biblioteksstyrelsen 2001).

I oktober 2001 gavs det ut en rapport, *Fremtidsmusikken i danske biblioteker. Forprojekt om formidling af netbårne musik via bibliotekerne*. Denna skrevs av en projektgrupp bestående av 10 personer från Århus Kommunes Biblioteker och Statsbiblioteket. I rapporten redogjorde man för en användarundersökning med 846 deltagare. Deltagarna tillfrågades bland annat om bibliotekens roll som förmedlare av ljudfiler, den egna användningen av MP3-filer, samt deras önsknings om möjlighet att ladda ner musikfiler från nätet, både på biblioteket och hemma samt om bibliotekens materialutbud. Man kom fram till att det fanns ett ganska stort intresse för att få tillgång till ljudfiler via biblioteket. Användarna kunde även tänka sig att betala för denna tjänst, men ville helst kunna utnyttja servicen hemifrån (*Fremtidsmusikken i danske biblioteker. Forprojekt om formidling af netbårne musik via bibliotekerne*, Århus kommunes biblioteker och Statsbiblioteket, 2001).

7.1.3 Upphovsrättslagen

I december 2002 fick Danmark en ny upphovsrättslag. Ändringarna var ett resultat av det så kallade Infosoc-direktivet från EU (direktiv om hur upphovsrätten bör behandlas i lagen). Det danska konsumentverket, Forbrugerrådet, och Kulturministeriet har utarbetat en kortfattad information om de nya reglerna. Biblioteksstyrelsen har gett ut skriften *Ophavsretten på biblioteket* (2002), som innehåller mer omfattande upplysningar om lagen.

I flera avseenden berör den nya lagen bibliotekens musikmaterial och dess användning men den ger även anvisningar för den individuella användaren.

Angående regler för kopiering för privat bruk gäller följande: Man får endast göra digitala kopior av till exempel CD-skivor och DVD-filmer när det är för privat bruk. Inom begreppet digital kopiering ryms till exempel CD-bränning och nerladdning från Internet. Det är inte tillåtet att kopiera material som utgivits av ”piratförlag”.

Det är tillåtet att kopiera ett verk om upphovsmannen gett sitt samtycke, att kopiera ett original man fått låna av en bekant, att kopiera en skiva som är lånad på biblioteket, att kopiera en CD-skiva och sedan spela den på en privat fest. Det är även tillåtet att kopiera material som sedan används på arbetet, att använda en kopia i bilen eller sommarstugan och att kopiera verk från Internet för personligt bruk, då verket är publicerat med upphovsmannens godkännande. Man får också bryta eller kringgå en kod eller kryptering på till exempel en CD-skiva för att kunna lyssna på musiken privat. Det är denna kod eller kryptering som gör att man inte kan spela och spela av en CD-skiva på dator. Det är även tillåtet att bryta en regional DVD-kod. DVD-skivor är vanligtvis gjorda för specifika regioner (1,2,3 o.s.v.) som motsvarar olika delar av världen. En DVD-skiva från USA går därför inte att titta på i Europa och tvärtom.

Däremot är det inte tillåtet att kopiera en kopia om man fått kopian av någon annan, att kopiera verk som är hämtade på nätet då verket är utlagt utan upphovsmannens samtycke eller att ge bort en CD- eller DVD-kopia. Man får inte heller sälja, låna ut eller byta en kopierad CD eller DVD eller vidarebefordra ett digitalt verk via e-post. Det är inte heller tillåtet att kopiera material som har spärr mot kopiering (*Digital kopiering – hvad er lovligt?*, Kulturministeriet 2002).

Inspelad musik är upphovsrätligt skyddad fram till 50 år efter första utgivandet eller offentliggörandet. Detta gäller oavsett medium och inspelningsland. Om musik spelas offentligt på biblioteket via radio eller bibliotekets egna skivor, ska en avgift betalas till KODA-GRAMEX.

Musikvideor är skyddade i 70 år efter att den längst levande produktionsmedverkande har avlidit. Detta gäller dock inte eventuella skådespelare, utan medverkande såsom regissörer manusförfattare och kompositörer. Musikvideor får användas på stället och ses av en enskild person, men får inte användas i undervisnings syfte. För noter gäller samma utlåningsregler som för litterära verk.

Överträdelse mot lagen bestraffas med böter och i sällsynta fall, fängelse på högst ett år (*Ophavsretten på biblioteket*, Biblioteksstyrelsen, 2002).

7.4 De kulturpolitiska motiven till obligatorisk musikförmedling

7.4.1 UBIS-rapporten

Det lagförberedande arbetet tog sin början i rapporten *Info-samfundet år 2000. Rapport fra udvalget om informationssamfundet år 2000* (Forskningsministeriet, 1994). Denna rapport var utgångspunkten för nästa projekt. 1997 gav det danska Kulturministeriet ut *Betænkning om Bibliotekerne i Informationssamfundet*, den s.k. *UBIS-rapporten* (betänkande nr. 1347). Betänkandet skrevs av Udvalget om Bibliotekerne i Informationssamfundet (som förkortas UBIS) (Thorhauge, "Lov om biblioteksvirksomhed. Nogle stikord til lovens baggrund og intentioner". *Biblioteksårbog 2000*).

Uppgiften för kommittén var att göra en omvärdering av biblioteksbegreppet och att utreda bibliotekets roll som centrum för offentlig information och kultur i förhållande till dess roll som etablerare av ett elektroniskt offentligt servicenät. Målet med detta var att undvika uppkomsten av ett A- och B-lag vad gäller informationsteknologisk kunskap hos medborgarna. Uppgiften var också att undersöka upphovsrättsliga frågor med anknytning till bibliotek och se över biblioteksväsendets organisation för att hitta nya samarbetsmöjligheter. Dessutom skulle kommittén studera möjligheten att ta ut en avgift för vissa tjänster, såsom till exempel musikutlåning på biblioteken (*UBIS-rapporten*, 1997).

Som ett led i att göra en omvärdering av biblioteksbegreppet, studerade man i rapporten allmänna utvecklingstendenser vad gäller medievanor hos befolkningen och kunde konstatera att utvecklingen går från läsning mot ljud och rörliga bilder, från text till bilder och från analogt till digitalt. Man talade också om den ökande mängden nätverksbaserade tjänster.

Enligt *UBIS-rapporten* kommer den dominerande roll som böcker, tidningar och tidskrifter tidigare haft, allt mer övertas av andra medier såsom radio, TV, film och musik. Detta är ingen ny tendens, menade man, eftersom vi jämsides med skriftkulturen upprätthållit kulturformer som teater, ballett, opera och konsertmusik etc. Vad som är nytt, däremot, är utvecklingen av teknologin som gör det möjligt att framställa ljud- och bildprodukter av hög kvalitet. En stor del av dessa produkter har de flesta tillgång till i hemmet, såsom radio, TV och videobandspelare. Enligt kommittén hade 73 % av Danmarks befolkning en CD-spelare och 75 % en videobandspelare 1996. Man konstaterade också att mer tid används till dessa medier och att mindre tid används till läsning. Många föredrar att få nyheter via TV och radio framför tidningar. Samma tendens märks på biblioteken, menade kommittén, där utlånet av böcker minskat.

Ett antagande som man gjorde i *UBIS-rapporten*, var att ljud- och bildmedier kommer att öka ytterligare i popularitet och produktion i framtiden. Det kommer, menade man, att röra sig om ett kulturutbud som biblioteken i längden inte kan ignorera, och som också kan bjuda på svårigheter av teknisk, ekonomisk och upphovsrättslig karaktär för biblioteken.

Efter att ha diskuterat de nya medievanorna och den ökande populariteten för till exempel musik- och filmmedier, drog kommittén slutsatsen att biblioteken bör förmedla inte bara böcker och litteratur, utan alla de nya medierna och de medier som befolkningen i allmänhet använder och därmed efterfrågar, såsom till exempel CD-skivor och CD-ROM. Dessa medier ska medborgarna inte bara ha tillgång till, utan de ska vara obligatoriska, föreslog kommittén:

”Biblioteker er for nærvarende i hovedsagen henvist til at befatte sig med bogens verden. Der er i udvalget enighed om, at udlån af bøger fortsat er og bør være en helt central opgave for bibliotekerne ... – men bibliotekerne bør også befatte sig med *den nye medieverden*. Det gør mange biblioteker naturligtvis allerede nu, men udvalgets bud lyder på, at de nye medier skal være *obligatoriske*.” (*UBIS-rapporten*, 1997, s. 4)

Man motiverade varför musikförmedling bör finnas på biblioteken genom att säga att biblioteken ska förmedla de medier som befolkningen använder och efterfrågar.

”Lyd- og billedmedier spiller en så dominerende rolle i vor kultur, at musik og (video)film samt multimedieprodukter, herunder også kvalitetsprægede computerspil, ikke bør udelukkes fra bibliotekernes udbud af kulturelle og kunstneriske produkter.” (*UBIS-rapporten*, 1997, s. 58)

Kommittén menade att det finns en tendens i samhället som pekar på en allt mer användarstyrd offentlig verksamhet. Man ansåg att detta bör avspeglas även på biblioteken. Hänsyn bör alltså tas till befolkningens val av medier:

”Befolkningens medievalg bliver stadig mere sammensat. Denne udvikling ses tydeligst i børn og unges medieforbrug, og den vil slå igennem efterhånden, som disse vokser til. (...) Valget står derfor mellem om bibliotekerne skal fastholde bogen som det altdominerende medium – også når det gælder formidlingen af kulturelle og kunstneriske oplevelser, eller om bibliotekerne skal følge med befolkningens faktiske medieforbrug og sikre, at der er et repræsentativt udvalg af de forskellige typer af kulturprodukter.” (*UBIS-rapporten*, 1997, s. 58)

Man kan dock inte införa en lag som säger att vissa medier, däribland musikmedier, ska vara obligatoriska, utan att studera de ekonomiska och upphovsrättsliga konsekvenserna. I rapporten diskuterade man därför kring de följder och problem som skulle bli resultatet av att införa ett nytt medieobligatorium. Man föreslog en ändring av upphovsrättslagen för att kunna tillgodose bibliotekens eventuella kommande behov. Man resonerade kring hur biblioteken ska kunna uppfylla ett krav om obligatoriska medier i samlingarna. Man menade att detta kräver ekonomisk kompensation, om inte inköpen av böcker ska minskas. På grund av kommunernas höga omkostnader för äldre och barnomsorg, väckte man i rapporten tanken att ta betalt för vissa tjänster på biblioteken, för att på så sätt kunna täcka kostnaderna för inköpen av de nya medierna. Man poängterade att det är en politisk fråga och att det därför är politikerna som bör fälla avgörandet. Kommittén som står bakom rapporten sade dock att man inte är enig kring denna fråga. Men man var överens om att det krävs pengar för att genomföra idéerna om obligatorisk förmedling av vissa medier, däribland musik, som många bibliotek inte har i sin samling.

Kommittén pekade på det faktum att biblioteken i framtiden antagligen kommer att ha en roll som förmedlare av alla typer av medier, om det är praktiskt möjligt. Man trodde dock inte att bibliotekens verksamhet skulle komma att ändras i någon större utsträckning trots att de nyare

medierna (i jämförelse med boken) såsom video, CD-ROM och CD-skivor får allt större betydelse.

Rapporten tog också upp bibliotekariernas roll vid ett eventuellt nytt obligatorium, och föreslog att de då måste få ämnesrelevant kompetens i till exempel musikförmedling och inköp av musikmedier.

Man belyste det faktum att många bibliotek (vid tiden för rapportens utgivande) inte hade musik- eller videoutlån. Före lagens tillkomst var det frivilligt och upp till varje kommun att besluta om man skulle ha musikutlåning eller inte.

För att styrka sitt förslag om ny bibliotekslag, refererade man i rapporten till den danska biblioteksstatistiken från 1996, där det framgick att böcker stod för 92 % av det samlade materialbeståndet och att bokutlån utgjorde 86 % av samtliga utlån på danska folkbibliotek. Musik och annat ljudmaterial (talböcker och video ej inräknade) stod för 5,5 % av det totala beståndet och utgjorde 9,6 % av alla utlån. Att musikutlånen alltså stod för ungefär en tiondel av alla utlån, ansåg man vara mycket.

Man hänvisade även till en användarundersökning som gjorts i Århus (*Forventninger til fremtidens folkebibliotek – Brugerundersøgelse i Århus Kommune*, PLS Consult, 1997) för att visa på allmänhetens förväntningar på framtidens bibliotek. Bland annat visade det sig att 71 % av undersökningspersonerna tyckte det var viktigare att biblioteken köper in mer material än att öppettiderna blir längre och bättre (18 %). 73 % föredrog ökade materialinköp framför fler anställda på biblioteket (12 %). I undersökningen presenterades även olika materialkategorier (13 stycken). Här fick man välja sina tre högst prioriterade materialkategorier, alltså de kategorier man ville se mer av på biblioteket. 57 % valde facklitteratur, 53 % skönlitteratur, 36 % musik, 27 % handböcker och lexikon, 24 % Internet och databaser, 23 % CD-ROM, 7 % tidningar, 7 % lokalhistoriskt material och 6 % ljudböcker. Att musik kommer så högt på listan visar på allmänhetens stora intresse för att få tillgång till musikrelaterade medier på biblioteken. Av undersökningen framgick det att det framför allt är de yngre och de som är i en utbildningssituation som har störst intresse för nyare medier. När det gäller kulturella arrangemang på biblioteken, föredrog 71 % av undersökningspersonerna föredrag medan 15 % önskade musikarrangemang.

Undersökningen gällde också frågan om betalning av tjänster på biblioteken. Det visade sig att 67 % av användarna ansåg att biblioteken skulle kunna ta betalt för vissa tjänster, såsom kopiering och utskrifter av dokument från databaser. Däremot tyckte man inte att det skulle vara rätt att betala för att få hjälp av en bibliotekarie vid större och mer omfattande referensfrågor (*UBIS-rapporten*, 1997).

UBIS-rapporten har spelat stor roll för medieutvecklingen på biblioteken och för framarbetandet av bibliotekslagen från 2000. Den har legat till grund för det fortsatta politiska arbetet kring bibliotekens roll i informationssamhället och för diskussionerna kring de olika mediernas plats på folkbiblioteken samt för debatten om betaltjänster på biblioteken. Olika kulturministrar har dessutom spelat en viktig roll för vägen fram till ett förslag om ny bibliotekslag och för genomförandet av densamma.

7.4.2 Kulturministrarnas arbete

Ebbe Lundgaard (Radikale Venstre), kulturminister mellan december 1996 och mars 1998 (Statsministeriets webbplats), framhöll i sin kulturpolitiska redogörelse till Folketinget 1997 att biblioteken är en hörnsten i dansk kultur- och informationspolitik. Han menade att

bibliotekens betydelse blir viktigare och viktigare efter hand som informationsmängden ökar. Ebbe Lundgaard hänvisade till den snabba utvecklingen inom informationsteknologin, som ställer biblioteken inför en stor utmaning och refererade till *UBIS-rapporten*:

”Udvalget peger på, at fremtidens biblioteker både skal kunne opretholde de hidtidige målsætninger om landsdækkende adgang til enhver form for bøger og andre traditionelle materialer, og samtidig give befolkningen adgang til de store informationsmængder, som de nye elektroniske medier fremover vil frembringe. Det vil gøre det nødvendigt med nye lovgivningsmæssige rammer for bibliotekernes virksomhed.” (Lundgaard, *Kulturpolitisk redegørelse*, 1997)

Kulturminister Ebbe Lundgaard uttrycker alltså att det är nödvändigt med en ny bibliotekslag. Detta tar den nästföljande kulturministern, Elsebeth Gerner Nielsen, fasta på och hon framlägger ett förslag till ny bibliotekslag.

Elsebeth Gerner Nielsen (Radikale Venstre), kulturminister mellan mars 1998 och november 2001 (Statsministeriets webbplats), nämnde i ett tal i november 1999 angående sitt förslag till ny bibliotekslag, att det varit avgörande för regeringen att med lagförslaget säkra ett likställande av alla medier. Hon betonade dock att detta inte får ske på böckernas bekostnad, och att man därför beslutat att tillföra pengar för detta ändamål, 100 miljoner danska kronor extra per år till biblioteken, det så kallade ”bloktilskudet”. Dessa pengar skulle dock inte vara öronmärkta då hon inte befarade att lokalpolitikerna i kommunerna skulle lägga dessa pengar på annat än på kultur och bibliotek i någon större utsträckning. (Jag kommer i fortsättningen att använda uttrycket ”det statliga blockbidraget” istället för ”bloktilskudet”).

Genom att erbjuda många olika medier stödjer man medborgarnas lust att lära, menade Elsebeth Gerner Nielsen. Hon betonade att det är upp till biblioteken själva att göra inköpen och bestämma vilken musik eller vilka CD-ROM-skivor man ska köpa, att det inte är upp till dem i Folketinget och inte heller till kulturministern. Elsebeth Gerner Nielsen uttalade sig kritiskt om förslaget om betalning på biblioteken, eftersom hon menade att det är viktigt att hålla fast vid gratisprincipen, att det ska vara gratis att låna på biblioteken (Gerner Nielsen, tal av kulturministern, 991116).

Danmarks nuvarande kulturminister, Brian Mikkelsen (Konservative) höll ett tal på Danmarks Biblioteksförnings årsmöte i mars 2002. Kulturministern tog här upp att biblioteken utgör en av hörnstenarna i den danska demokratin eftersom de säkrar fri och lika tillgång till information för alla. De spelar även en stor roll för utbildning på olika nivåer. De förvaltar och förmedlar en stor del av kulturarvet, menade han.

Angående den nya bibliotekslagen och likställandet av medierna sa kulturministern i sitt tal följande:

”Med den nye bibliotekslov introducerede vi det udvidede biblioteksbegrep, som sidestiller medierne. Og jeg er helt enig i, at borgerne skal have adgang til de forskellige medier.” (Mikkelsen, *Danmarks Biblioteksforenings Årsmøde 2002 den 22. marts 2002*)

Kulturministern uttalar sig alltså positivt angående medieobligatoriet och den nya bibliotekslagen. Han är även för ett likställande av medierna.

Brian Mikkelsen lyfte i sitt tal fram frågan om ekonomiska besparingar på kulturområdet. Han menade att de besparingar man tvingats göra berott på regeringens löften om bättre förhållanden för barnfamiljer, gamla och sjuka och även på löftena om sänkta skatter. Ett av de områden det har sparats på för att kunna infria dessa löften, är kulturen. Kulturministern tog särskilt upp den s.k. biblioteksavgiften, den summa pengar författarna får för utlånade

biblioteksböcker. Denna avgift administreras av Biblioteksstyrelsen. Kulturministern påpekade att löftet om sänkning av biblioteksavgiften skapat mycket debatt i dagspress och på andra håll. En lägsta gräns på 5000 danska kronor för utbetalning av biblioteksavgift infördes 2002, sa kulturministern. Men han poängterade att regeringen samtidigt har ökat biblioteksavgiften med 10 miljoner danska kronor, vilket gör att de författare som ligger över gränsen på 5000 kronor, får mer pengar 2002 än 2001. Kulturministern sa också att han vill stötta nya författare och att han därför vill använda 2 av de 10 miljonerna till en pott för dem som hamnar under den lägsta gränsen för utbetalning. Målet med förändringen i stort var att de som framför allt tjänar sitt uppehälle på sitt författarskap ska få mer pengar att leva för. Ändringen ska även vara det danska språket och den danska kulturen till gagn, menade kulturministern (Mikkelsen, *Danmarks Biblioteksforenings Årsmøde 2002 den 22. marts 2002*).

Mikkelsen höll även ett tal för Sjællandske Dagbladets generalforsamling i april 2002 angående regeringens kultur- och mediapolitik. Han sa i detta tal att man sett regeringsskiftet som en möjlighet att skapa traditionsmedveten förnyelse av kulturpolitiken. Kulturministern menade att det är dags att skapa nya visioner för kulturen, eftersom målet om att ge alla danskar tillgång till bra kulturutbud inte förverkligats ännu. Han menade att kulturpolitiken måste förnyas eftersom kulturen, konsten och samhället förändras snabbt. Regeringen, sa Brian Mikkelsen, vill inte se kulturpolitiken som en isolerad sektor i samhället, tvärtom vill man driva kulturpolitik i samarbete med andra sektorer:

”Som kulturminister har jeg ansvar for støtten til den professionelle billedkunst, musik, teater, litteratur, arkitektur og anden kunstnerisk udfoldelse – og det er jeg glad for. Jeg har imidlertid også ansvaret for støtten til eksempelvis kulturarv, medier, biblioteker og amatørkultur – og det er jeg ligeså glad for. For regeringen udgør alle disse områder en helhed, og ingen af elementerne kan undværes i et rigt og varieret kulturliv.” (Mikkelsen, *Tale om regeringens kultur- og mediepolitik ved Sjællandske Dagbladets generalforsamling 18. april 2002*)

Brian Mikkelsen tog upp att regeringens kulturpolitik på kort sikt ska inrikta sig på kulturarvet, eftersom man menar att det är viktigt att veta varifrån man kommer som individ, grupp och samhälle. Man ska även fokusera på de skapande konstnärernas arbetsförhållanden och produktionsvillkor och på kulturell förnyelse genom att olika konstarter, medier och kulturer blandas. En annan inriktning är varierade medier och medieinnehåll för att garantera medborgarna ett kvalitetsutbud. Man ska även studera möjliga samarbetsformer mellan kultur och näringsliv. Viktigt är också att landsortens kulturliv prioriteras, så att alla danskar garanteras tillgång till kultur (Mikkelsen, *Tale om regeringens kultur- og mediepolitik ved Sjællandske Dagbladets generalforsamling 18. april 2002*).

I en kulturartikel i *Sydsvenska Dagbladet* i november 2002 kommenterade Eva Rothstein (korrespondent i Danmark för *Sydsvenska Dagbladet*) den nya danska regeringens första år vid makten. 2002 var ett år med många besparingar inom kulturens område, vilket gav upphov till högljudda protester, menade Rothstein. Både litteraturforskare och författare gav sig in i debatten och protesterade mot regeringens nedskärningar. Att kulturens anslag minskade med 15,3 % till fördel för vård, äldreomsorg och barnfamiljer, sågs inte med blida ögon, påpekade Rothstein. Museerna tvingades avskeda personal, landsortsteatrarna gick miste om statsstöd och startstipendier till nya konstnärer drogs in. Statsministern, Anders Fogh Rasmussen, sa i sitt nyårstal 2001 att det var dags att ”göra upp med smakdomare och andra experter som fått alltför stor makt i samhället” (citrat enligt Rothstein). Detta uttalande ledde till att man 2002 ville dra in många statliga nämnder, kommittéer och råd, ett faktum man hoppades skulle bidra till att stötta de ”danska värdena” genom att ge politikerna större inflytande och kontroll över de olika ekonomiska stöden.

Resultatet av politiken, fortsatte Rothstein, blev att flera kommittéer och råd lades ned och att kulturstödet byggdes upp delvis efter svensk modell. Med politikernas ökade inflytande över bidragen, däremot, blev det inte mycket. Mycket av den kulturpolitik regeringen ville föra mötte så stora protester att man tvingades backa på flera punkter. Under hösten 2002 träffades flera överenskommelser på kulturens område, som de inblandade blev nöjda med. Som ett exempel kan nämnas att författarna skulle ha fått minskad ersättning för utlånade böcker på biblioteket, men att protesterna blev så stora att sänkningen inte kunde bli så stor som man hade tänkt. Ett annat exempel är filmbranschen, som fick en ökning av bidragen istället för sänkt stöd (Rothstein, "Kulturstriden som kom av sig", SDS 021120).

7.4.3 "Världens bästa IT-nation"

En publikation från Kulturministeriets Forskningsudvalg, *Kultur till bredbånd* (2001), är en IT-handlingsplan som uttrycker en önskan om att bli – vad man kallar - världens bästa IT-nation. Visionen om att bli världens bästa IT-nation, rymmer förhoppningen att alla människor ska kunna använda informationsteknologi i vardagen. Detta kräver att medborgarna har relevant kunskap och utrustning samt tillgång till tjänster och information. Man menade att det är innehållet i tjänsterna som ska locka människor att använda de digitala möjligheterna.

För denna vision spelar kulturen en stor roll, eftersom den kan bidra med ett intressant innehåll till den digitala världen, sade man i rapporten. Större kunskaper om kulturen kan i förlängningen leda till att medborgarna får större förståelse för det samhälle de lever i och en starkare känsla av tillhörighet, menade man.

Den handlingsplan som Kulturministeriet utarbetat och som ska vara ett verktyg för att kunna förverkliga visionen, innehåller bland annat följande mål:

- Att ge befolkningen tillgång till ett stort och rikt utbud av kvalitetsgranskat kulturinnehåll via Internet. De offentliga kulturinstitutionerna, såsom till exempel biblioteken, kan bidra genom att ha sina samlingar digitaliserade och åtkomliga för allmänheten via nätet, samt genom att bedriva elektronisk förmedling.
- Att digitalisera sådant originalmaterial som är känsligt, som används mycket och som är svårt att bevara och förvara. Detta är ett steg mot att säkrare kunna bevara kulturarvet.
- Att öka möjligheterna för kultursektorn att producera digitalt innehåll.

"Kulturnet Danmark" är Kulturministeriets portal till kulturen på nätet. Sedan 1996 har man där genomfört digitaliseringsprojekt inom olika områden.

"Visionen om Kulturnet Danmark er således visionen om det digitale nationale museum, det virtuelle landsdækkende galleri, det danske elektroniske kulturleksikon." (*Kultur til bredbånd*, 2001, s. 10. Citat hämtat från *Kulturministeriets hvidbog om kulturen og informationsamfundet*)

7.5. Debatten kring UBIS-rapporten, den nya lagen och musikobligatoriet

En ny bibliotekslag kan inte införas utan diskussion och debatt. Diskussionen har bland annat rört *UBIS-rapporten*, vilken utgjorde underlaget för den nya lagen, likställandet av medierna, medieobligatoriet och ekonomiska frågor relaterade till den nya lagen. De refererade artiklarna sträcker sig från 1998 till 2002, med betoning på tiden före lagens ikraftträdande. De artiklar som tas upp berör främst frågor kring mediernas likställande och musikobligatoriet.

Först kommer jag att referera den diskussion som förts kring lagförslaget i Folketinget, för att visa hur lagförslaget emottagits av de folkvalda politikerna. Därefter ska jag ta upp artiklar från tre facktidskrifter vid tiden för lagförslagets framläggande 1999 och dess antagande år 2000. Tidskrifterna är *Danmarks Biblioteker* (Danmarks biblioteksforenings medlemstidning), *Bibliotekspressen* (medlemstidning för medlemmar i Bibliotekarforbundet) och *Referencen* (utgiven av Bibliotekarforbundets Faggruppe for Referencearbejde). Jag vill med dessa artiklar visa på Bibliotekarforbundets och Danmarks Biblioteksforenings åsikter angående lagen. Sedan följer referat av ett antal artiklar från olika tidskrifter: *Søndag Aften*, *Kulturkontakten* (Kulturministeriets tidskrift), *Bibliotekspressen* och *MusikBIB* (medlemstidning för DMBF, Danmarks musikbiblioteksforening). Jag kommer även att redogöra för något pressmeddelande.

De refererade artiklarna är till övervägande del ”självständiga” artiklar, det vill säga att de inte ingår i en fortlöpande debatt. Flertalet artiklar har nog tillkommit för att man vill markera en åsikt och är alltså oftast inte svar på vad någon annan skrivit.

Syftet med detta kapitel är sålunda att redogöra för några röster från de folkvalda politikerna, från bibliotekariernas organ, och från några fristående kulturskribenter för att delge deras synpunkter och kommentarer om den nya bibliotekslagen.

7.5.1 Den politiska diskussionen i Folketinget

Publikationen *Lov om biblioteksvirksomhed* (red: Warrer Bertelsen, Köpenhamn 2000) redogör för lagens väg genom Folketinget, från förslag till antagen lag. Man kan följa partiernas diskussioner med kulturministern och läsa partiernas åsikter om lagen.

Vid den första behandlingen av lagförslaget i november 1999, gav de politiska partierna uttryck för sina åsikter om lagförslaget. Socialdemokraternas Hanne Andersen sade att hennes parti stöttar lagförslaget. Hon menade att det är bra att det i framtidens bibliotek ska finnas olika typer av medier, såsom CD-skivor och CD-ROM jämte bokmediet och att pengar ska avsättas till dessa nya medier. Hon poängterade att partiet uppskattar att förslaget ger fri och lika tillgång till kultur och kunskap samt att de nya medierna omfattas av fri lånerätt och gratisprincipen.

Kim Andersen från Venstre började med att säga att lagförslaget dröjt väl länge. Hon menade dock att förslaget tagits emot med glädje. Partiet såg det som positivt att det så kallade samarbetande biblioteksväsendet (centralbibliotek, folkbibliotek, universitetsbibliotek och specialbibliotek) ska samarbeta i högre grad i framtiden. Kim Andersen sade också att partiet generellt sett ser mycket positivt på lagen, men att det också finns en del frågetecken. Kritiken bestod i att man inte önskade se musikärande material som obligatoriskt. Istället, menade Kim Andersen, bör det vara valfritt för kommunerna att bestämma om huruvida biblioteken ska ha musikmedier i samlingen eller inte.

Brian Mikkelsen, Konservativ, däremot, sade att hans parti enbart ser det föreslagna medieobligatoriet som positivt. Han uttryckte sig även i positiva ordalag om lagen i övrigt. Men, han poängterade att det skulle vara bra om biblioteken kunde ta ut en mindre avgift för lån av CD-skivor, eftersom det enligt hans mening annars skulle kunna bli en konstig konkurrenssituation i förhållande till skivaffärerna. Pengarna man skulle få in på detta sätt, skulle sedan kunna användas till ökad fokusering på övriga medier. Han uttalade sig i detta sammanhang också positivt om att videon inte är ett av de föreslagna obligatoriska medierna.

Ole Sohn, Socialistisk Folkeparti, var mycket positiv till förslaget om obligatorisk musikförmedling. Han motiverade sin ståndpunkt med att musik betyder mycket för barn och unga, men att det kan vara svårt för dem att hitta ”rätt” bland all musik som finns. Då, menade Ole Sohn, är det bibliotekens uppgift att säkra allsidighet och kvalitet i innehållet. Han såg det som nödvändigt och viktigt att detta medium blir obligatorisk. Däremot, beklagade han att videon inte finns med bland de föreslagna obligatoriska medierna. Han uttryckte även oro över att de tilltänkta statliga medlen kanske inte skulle komma att användas till biblioteken. Allt som allt tyckte Sohn dock att förslaget var visionärt och framåtblickande.

Dansk Folkeparti och Aase D. Madsen hade flera kommentarer angående lagförslaget. Hon ställde sig frågande inför att göra de nya medierna obligatoriska. Däremot menade hon att det är viktigt att ge barnen goda läsvanor, och att bokmediet därför borde vara det som biblioteken primärt sysslar med. Madsen frågade sig också vilka medier biblioteken egentligen ska ställa till förfogande och i vilken omfattning. Hon uttryckte sig negativt om att Kulturministern kunnat driva på utvecklingen på medieområdet i den omfattning hon gjort. Madsen uttryckte även önskemål om införande av betalning för vissa tjänster. Hon sade också att hennes parti är tveksamt inför finansieringsplanen och att de statliga medel som skulle avsättas för biblioteken, istället borde gå till andra viktiga kommunala områden, såsom äldreården.

Ebbe Kalnæs, Centrum Demokraterna, uttryckte sig däremot övervägande positivt om lagförslaget. Men han menade att det finns anledning att vara orolig för att bokbestånden på biblioteken blir mindre nu när flera medier ska bli obligatoriska. Han sade också att han kände tvekan inför finansieringsplanen för förslaget. Han hade gärna sett att pengarna var öronmärkta. Sammantaget var han och hans parti trots detta positivt inställda till det nya medieobligatoriet.

Henrik Svane från Radikale Venstre gav en stor komplimang till kulturministern för hennes engagerade arbete för biblioteken och för den insats hon gjort för att kunna lägga fram lagförslaget. Han fortsatte med att säga att lagen går i linje med de danska bibliotekstraditionerna. Han sade också att det är viktigt att biblioteken kan erbjuda information och kultur genom olika medier i en tid när skillnaden mellan rika och fattiga blir allt större och när utbildning är a och o för att lyckas i samhället. Svane menade att det är viktigt att de nya medierna likställs med böckerna och att det är bra att pengar avsätts till detta.

Ole M. Nielsen från Kristeligt Folkeparti framförde som den viktigaste punkten att biblioteken borde spärra åtkomsten av pornografiska sajter på Internet. Nielsen vände sig också mot att det i lagen står att man inte ska ta hänsyn till moraliska värderingar vid materialval på biblioteken. Enligt hans mening borde det inte finnas pornografiskt material eller material med onödigt våldsinnehåll på biblioteken. För övrigt var han positiv till lagförslaget, eftersom det står för att alla ska ha lika tillgång till biblioteken och att det ska vara gratis även i fortsättningen.

Lagförslaget röstades efter några justeringar igenom den fjärde maj 2000 med 99 röster (S, V, KF, SF, CD, RV, EL och KRF) mot 11 (DF och FRI). En röst var varken för eller mot (Warrer Bertelsen, *Lov om biblioteksvirksomhed*, 2000).

7.5.2 Några biblioteksorganisationers reaktioner på lagförslaget och den nya lagen

Danmarks Biblioteksforening uttryckte sin glädje över det nya lagförslaget i *Danmarks Biblioteker*. Mogens Damm, ordförande i föreningen, skrev i en ledare 1999 om den lättnad

han kände inför lagförslaget. Damm tyckte att det är positivt att gratisprincipen fortfarande ska gälla på biblioteken. Dessutom såg han lagförslaget som modernt och framåtsträvande. Mogens Damm påpekade att det kostat mycket engagemang, tid och arbete att få inkluderat viktiga principer i lagförslaget, såsom den om att det ska vara gratis att låna på biblioteken. Han menade att det till stor del är kulturministern Elsebeth Gerner Niensens förtjänst, men han nämnde även biblioteksorganisationerna, häribland Danmarks Biblioteksforening.

Lagförslaget är inte något som mirakulöst ramlat ner från himlen, utan ett resultatet av hårt arbete där alla goda krafter samlats för att förvandla visionen till verklighet, menade Damm. Lagförslagets framläggande, påstod Damm, är en historisk händelse i biblioteksväsendets historia. Han uttryckte en förhoppning om att lagen skulle röstas igenom i Folketinget, kanske med några få förbättringar. Mogens Damm menade i artikeln att det är svårt att känna pessimism inför framtiden med en bibliotekslag som pekar framåt det nya årtusendet. Det har lönat sig att göra en insats, menade Damm, eftersom lagförslaget kommit, men han poängterade också att en ny kamp väntar; att omsätta de goda intentionerna till verklighet i en tid av hårt ansträngda budgetar (Mogens Damm, *Danmarks Biblioteker*, 08/1999).

I det följande numret av *Danmarks Biblioteker*, redogjorde Mogens Damm och Winnie Vitzansky (Direktør for Danmarks Biblioteksforening) för de kommentarer till lagförslaget som man lämnat till kulturministern.

Författarna menade att man generellt sett är mycket nöjd med lagförslaget, eftersom det är visionärt och ger biblioteken goda ramar för arbete både på det kulturella området och med informationsverksamhet. Förutom fasthållandet av gratisprincipen, var föreningen också mycket nöjd med den utvidgade materialförpliktelsen, både vad gäller musik och elektroniskt material. Detta medieobligatorium, menade man, är avgörande för bibliotekens möjlighet att fullfölja sin uppgift som informationsförsörjare i ett föränderligt samhälle. Däremot beklagade författarna sig över att video inte ingår i materialobligatoriet. Man poängterade att videon är ett bra alternativ för lässvaga grupper och invandrare när det gäller informations- och kulturförmedling.

Övriga synpunkter på lagförslaget rörde bland annat det faktum att det inte nämns att chefen för ett bibliotek bör ha bibliotekarieutbildning. Detta, menade Damm och Vitzansky, är något som borde stå i lagen då det ger kvalitet i arbetet och då det är dialogen mellan bibliotekspolitiker och fackutbildade bibliotekschefer som tagit dansk biblioteksverksamhet till den höga nivå den har idag. Författarna uttalade sig i gengäld positivt angående finansieringsplanen. Däremot, noterade de, saknas det information om hur pengarna ska fördelas mellan olika områden. Det är en svaghet, påstod författarna, att pengarna ska tilldelas kommunerna i form av statligt blockbidrag och att man därmed inte vet om de med säkerhet tillfaller biblioteken. Därför, föreslog Damm och Vitzansky, bör det ske en årlig evaluering av användandet av det statliga blocktillskottet. Ytterligare en kommentar rörde det faktum att föreningen skulle önska att biblioteksanvändarna kunde garanteras anonymitet vid Internetanvändning. Författarna uttryckte även förvåning över att Statsbibliotekets skyldighet att försörja biblioteken med material bara rör bokliga medier. Även övriga medier bör ingå, menade man (Damm & Vitzansky, ”Høringssvar til udkast om Lov om Biblioteksvirksomhed”, *Danmarks Biblioteker*, 09/1999).

Faggruppen for Referencearbejde (Bibliotekarforbundet) kommenterade den antagna bibliotekslagen i *Referencen*. Bodil Wöhnert, bibliotekarie på Centralbiblioteket for Ribe Amt och medlem av Referencegruppens styrelse sedan 1995, skrev i en ledare år 2000 att Referencegruppen ansluter sig till åsikten att resultatet av arbetet med bibliotekslagen blivit

riktigt bra. Wöhnert menade att det vore att sträva bakåt att inte se lagen som positiv för biblioteken. Hon sade också att den nya lagen pekar åt det håll som biblioteksverksamheten är på väg mot. Internet och IT har förändrat samhället mycket, menade författaren, och tillade att det är bibliotekens uppgift att garantera informationssökarna kvalitet. Men hon sade också att hon är osäker på om kulturförmedlingsförpliktelsen kommer att resultera i ”en fornyet omgång tivolisering eller berigende formidling”. (Wöhnert, ”Biblioteksloven vedtaget”, *Referencen*, 03/2000) Hon syftade här bland annat på förmedling via nätet i form av skönlitterära kataloger. Wöhnert tog upp det faktum att man fortsatt önskar ha bibliotekarieutbildade chefer på biblioteken. Hon nämnde även att föreningen ser tjänsten Bibliotek.dk som något positivt för biblioteksanvändarna och att den kan leda till nya virtuella förmedlingsmöjligheter. Däremot menade hon att det bör vara gratis att beställa material därifrån. Författaren uttryckte en förhoppning om att kommunerna ska inse att det inte är via denna tjänst som de ska få sina intäkter. Tjänster som FNG (Folkebibliotekernes Netguide) och Biblioteksvagten (möjlighet att få informationsförmedling on-line), menade hon, kommer att underlätta bibliotekariernas arbete genom att fånga upp många av biblioteksanvändarnas frågor och därmed lösgöra tid för lokal informationsförmedling. I ett nätverkssamarbete, menade Wöhnert, blir det också bättre möjligheter att utnyttja det material som de enskilda biblioteken har i sina samlingar. Hon uttryckte även en förhoppning om att de bibliotek som har stora samlingar ska ställa sina resurser till förfogande för övriga bibliotek, för att på så sätt bidra till att ge medborgarna den information de behöver. Slutligen markerade författaren att kvalitet även i fortsättningen måste vara ett honnörsord för Referencegruppen (Wöhnert, ”Biblioteksloven vedtaget”, *Referencen*, 03/2000).

I en artikel i *Bibliotekspressen* refererar och kommenterar Jens Lauridsen en paneldiskussion vid Biblioteksforeningens årsmöte 2000. Panelen bestod av kulturministern Elsebeth Gerner Nielsen (Radikale Venstre), Else Købstrup (Venstre, ordförande för KL:s børne- og ungeudvalg. KL, Kommunernes Landsforening, är en intresse- och medlemsorganisation för 273 danska kommuner) och Mogens Damm (Arbejderpartiet) debatterade kring den kommande nya bibliotekslagen. Frågorna man diskuterade var bland andra följande: Håller visionen, kan den nya lagen föra befolkningen och biblioteken in i den nya elektroniska tidsåldern? Kan och vill biblioteken och politikerna ta på sig ansvaret för detta? Kommer det statliga blockbidraget hamna i rätt kassa? (De är ju tänkta för bibliotekens materialinköp av de nya obligatoriska medierna.)

Elsebeth Gerner Nielsen sade i debatten att målet med lagen är att ta befolkningen och biblioteken in i det digitala samhället. Om detta sedan kan realiseras, menade hon, beror på kommunpolitikerna och biblioteken som ska realisera lagen. När det gäller det statliga blockbidraget, sade kulturministern att Biblioteksstyrelsen noga ska undersöka hur pengarna används i kommunerna.

Else Købstrup menade att KL ser positivt på den nya lagen och hon betecknade den som visionär. Hon menade dock att hon ställer sig tvivlande till att det statliga blockbidraget kommer att räcka för att biblioteken ska kunna förverkliga det utvidgade biblioteksbegreppet, men hon tillade att KL ska arbeta för att pengarna ska hamna hos biblioteken.

Mogens Damm sade om lagen:

”Loven er en rigtig god lov ...; den tilskynder til nye netværksdannelser, den ligestiller de digitale medier med de eksisterende, den giver fortsat fri og lige adgang så bibliotekerne også i fremtiden kan være en indgang for alle borgere, også de svage, til viden og information.” (Mogens Damm som citeras av Jens Lauridsen i ”Lever den nye bibliotekslov op til kravene? – Konsensus i stride strømme”, *Bibliotekspressen*, 08/2000)

Damm höll med om att det är mycket upp till kommunerna om den vision som lagen står för ska kunna infrias och tillade att Danmarks Biblioteksforening ska kontrollera att det statliga blockbidraget hamnar rätt.

Jens Lauridsen avslutade artikeln med att säga att det råder hög konsensus om Danmarks nya bibliotekslag. Han skrev att den gått igenom Folketinget i ett positivt klimat som kännetecknats av dialog. Lauridsen citerade Købstrups ord:

”...en lov der i høj grad skal virkeliggøres ude i de enkelte kommuner sendes afsted med den bredest mulige opbakning.” (Købstrup som citeras av Lauridsen i ”Lever den nye bibliotekslov op til kravene? – Konsensus i stride strømme”, *Bibliotekspresen*, 08/2000)

Lauridsen menade att det faktum att det råder hög konsensus illustrerades av att de tre paneldeltagarna hellre gav varandra positiv kritik än negativ (Lauridsen, ”Lever den nye bibliotekslov op til kravene? – Konsensus i stride strømme”, *Bibliotekspresen*, 08/2000).

I en ledare i *Bibliotekspresen* kommenterade Jakob Winding, ordförande för Bibliotekarforbundet, lagen och frågade sig lite skämtsamt om det är världens bästa lag. Han menade att den nya lagen tar Danmark till den högsta divisionen i internationell biblioteksverksamhet. Lagen är full av energi och framtidsanda, tillade han. Winding skrev dock att det finns några ”skönhetsfläckar” i lagen. Bibliotekarforbundet hade gärna sett att lagen i högre grad varit en gemensam lag för biblioteksväsendet.

Winding varnade för att luta sig tillbaka nu när en så bra bibliotekslag kommit. Istället, menade han, är det nu man ska arbeta hårt för att genomdriva det utvidgade biblioteksbegreppet ute i kommunerna. Winding tog även upp den ekonomiska frågan. Han menade att trots att det skjuts till pengar för inköp av nya medier, för att därigenom säkerställa likställandet av medierna, så kommer ekonomin att vara en stor fråga. Det är ju inte säkert att pengarna räcker eller att de ens tillfaller biblioteken, påpekade han. Liksom KL, kulturministern och Biblioteksstyrelsen, vill Bibliotekarforbundet kontrollera vart pengarna tar vägen, sade Winding.

Att det inte står i den nya lagen att bibliotekschefer ska ha bibliotekarieutbildning, upplevde Winding som negativt. En chef bör både ha bibliotekarie- och ledarskapsutbildning, menade han.

Den breda politiska uppbackningen bakom lagen, sade Winding, är positivt, och han menade att nästa steg skulle vara att få samma uppbackning ute bland kommunpolitikerna. Bibliotekarforbundet är redo att arbeta för detta, avslutade Winding (Winding, ”Verdens bedste!?” *Bibliotekspresen*, 10/2000).

7.5.3 Övriga synpunkter på UBIS-rapporten och lagen

Några av de nedan refererade artiklarna kommer från *Søndag Aften*. Detta är en fristående och för många relativt okänd tidskrift och kräver därför en presentation. Det är en elektronisk kulturtidskrift som kommer ut med ett nyhetsbrev per månad. Man rapporterar om aktuella händelser inom kulturens område i Danmark och övriga världen. Tidskriften får Kulturministeriets bidrag till allmänskulturella tidskrifter.

Søndag Aften har ca 10 000 läsare varje månad. Den har funnits sedan 1997. De flesta artiklarna är anonyma eftersom man vänder sig mot att så mycket journalistik idag handlar om författaren själv, snarare än innehållet. Man vill att trovärdigheten ska ligga i innehållet (Ahlberg, ”5 år i kulturens tjeneste” *Søndag Aften* 02/2002). Många av de artiklar jag refererar

till nedan som kommer från *Søndag Aften*, saknar därför författarsignatur. Efter en förfrågan till redaktionen, fick jag till svar att Tom Ahlberg, chefsredaktören, är författare till de osignerade artiklarna.

Tidskriften har genom åren vid flera tillfällen varit pionjär på olika områden. Man skrev till exempel 1998 för första gången om Internetcensur på danska folkbibliotek. Samma år recenserade man samtliga bibliotekssajter, något som ledde till att staten sedan dess kvalitetsvärderat sajterna. Detta är bara några exempel (Ahlberg, ”5 år i culturens tjenste” *Søndag Aften* 02/2002).

Søndag Aften har sedan starten arbetat efter egna redaktionella principer, som man valt att kalla Dogme 99. Dessa principer innefattar bland annat följande: Skriv om det du tycker är väsentligt och inte om det du tror att andra funderar på. Nämn inte personnamn, inte ens ditt eget. Använd aldrig automatisk stavningskontroll. Minimera användandet av adjektiv och öka mängden torra fakta. Lägg många länkar i din text så att läsaren frestas att läsa även annat (Ahlberg, ”Dogme 99”, *Søndag Aften* 12/1998). Dessa principer är annorlunda och i viss mån okonventionella. *Søndag Aften* verkar vara en tidskrift som ifrågasätter och tar upp nya ämnen och analyserar dem ur annorlunda synvinklar. Självklart skulle man kunna ifrågasätta principen om anonyma skribenter, då man inte med säkerhet vet vem personen är eller vilken bakgrund han/hon har. Detta kan dock också ses som ett intressant grepp, eftersom det frigör läsaren från eventuella förutfattade meningar om skribenten och dennes åsikter och ställningstaganden.

I en artikel från 1998 (”Et spil om luftpenge” *Søndag Aften*, 09/1998) skrev Tom Ahlberg att *UBIS-rapporten* i det närmaste varit oemotsagd i den offentliga debatten. Till en början, menade Ahlberg, diskuterade man de nya mediernas roll gentemot bokmediet, men de flesta kom snart överens om att medierna borde likställas. Debatten om den s.k. gratisprincipen, att utlån och användande av bibliotekens material ska vara gratis, väckte mer känslor. Men efter kulturminister Elsebeth Gerner Niensens nej till förslaget om betalning av vissa tjänster, såsom musikutlån, tystnade den diskussionen.

I artikeln ”Fra biblio- til infoteker” (Ahlberg, *Søndag Aften*, 09/1999), diskuterade Ahlberg förslaget till ny bibliotekslag. I början av artikeln uttryckte han en lättnad över att det äntligen kommit ett färdigt förslag till ny bibliotekslag. Författaren refererade sedan till *UBIS-rapporten* och dess diskussion kring likställandet av medierna och beklagade att den diskussionen tystnat och att bokföreträdarna fått se sig besegrade. Författaren befarade att bokmediets tidigare så självklara ställning på biblioteken kan komma att förändras till följd av de nya mediernas inträde på biblioteken. Även i denna artikel uttrycktes alltså förvåning och besvikelse över att mediernas likställande inte diskuterats mer.

Författaren sade även att man i lagförslaget lägger allt för stor vikt vid kunskapsförmedling och att det delvis glöms bort att biblioteken ska förmedla kulturupplevelser också. Författaren uttryckte rädsla inför att det så kallade informationssamhället och vad som kan följa i dess kölvatten, ska dominera bibliotekens framtida verksamhet på bekostnad av upplevelser:

”Tidligere bibliotekspolitiske markeringer har fremhævet at bibliotekerne både skulle *give viden og give oplevelser*. Alle begrundelser for den nye bibliotekslov bunder i tanken om *informationsamfundet*. Det betyder, at der er sat fokus på bibliotekernes informative funktioner. Man kan ikke bruge den nye bibliotekslov som begrundelse for at købe mere skønlitteratur. Og alle begrundelser for internet, multimedier, musik og video handler om informationer, uddannelse etc. Jo, der er mennesker som låner musik-cd’er på biblioteker ud fra uddannelsesmæssigt behov – men det absolutte hovedformål er oplevelsen af musikken. Det bibliotekspolitiske klima er blevet sådan, at kun det informative er acceptabelt. Hvis ikke skønlitteraturen havde den stærke stilling i

vore kulturelle dannelsesidealer, ville alle oplevleserettede elementer blive luget ud fra bibliotekerne.” (Ahlberg, ”Fra biblio- til infoteker” *Søndag Aften*, 09/1999)

Författaren var även orolig över den tänkta finansieringen av det nya medieobligatoriet. I *UBIS-rapporten* kom man fram till att det skulle behövas 300 miljoner danska kronor till biblioteken för att finansiera de nya medierna, säger författaren. Men lagförslaget ger endast 100 miljoner till biblioteken. Detta glapp kan endast överlappas genom minskning av bokinköp eller genom en mycket låg ambitionsnivå vad gäller de nya medierna, menade författaren.

Winnie Vitzansky, bibliotekarie och Direktør för Danmarks Biblioteksforening, skrev i ”Bibliotek og marked” (*Kulturkontakten* (Kulturministeriets tidskrift), 04-1999) att biblioteken måste anpassa sig efter den nya verklighet som råder och de nya medievanorna, och att det därför är nödvändigt med en ny lag som inför obligatorium av vissa medier. Vitzansky menade att det är många bibliotek som erbjuder musikmedier och andra medier, men långt ifrån alla. För att uppnå att alla bibliotek erbjuder dessa medier, menade han att det är viktigt att det står i lagen.

Tina Pihl, företrädare för Biblioteksparaplyen (med representanter från Danmarks biblioteksforening, Bibliotekslederforeningen, Bibliotekarforbundet, Kommunernes skolebiblioteksforening, Danmarks forskningsbiblioteksforening, HK Kommunal och HK-stat), diskuterade kring det så kallade utvidgade biblioteksbegreppet i debattinlägget ”Hvorfor skal vi indføre det utvidede biblioteksbegreb? – Gode argumenter i debatten”.

Det utvidgade biblioteksbegreppet innebär enligt Pihl, att biblioteken ska erbjuda medborgarna fler medier än tidigare och de medier som efterfrågas, såsom CD-ROM, CD-skivor och Internet. Man använder ordet ”utvidgade” för att visa att bibliotekens utbud ska utökas med nya medier, såsom till exempel musikmedier. Det utvidgade biblioteksbegreppet kan också översättas med mediernas likställande, fortsatte Pihl.

I artikeln frågade författaren sig varför man ska införa det utökade biblioteksbegreppet och svarade själv med olika argument: 1) Folkbiblioteken ska erbjuda upplysning, utbildning och kulturell aktivitet. Denna upplysning består av information och kunskap, men också av den förståelse man kan uppnå genom till exempel skönlitteratur, film och musik. 2) Formen ska inte vara avgörande för vilka medier som erbjuds på biblioteken. 3) Den danska befolkningens medievanor har ändrats. Allt mer tid ägnas åt TV, radio och musik. Därför bör biblioteken anpassa sitt medieutbud efter utvecklingen, enligt Pihl. 4) Internet och de elektroniska medierna får allt större betydelse, sade Pihl. Inom kort kommer de flesta tidskrifter att finnas endast elektroniskt liksom mycket av den offentliga informationen, trodde Pihl. Därför måste medier som Internet och CD-ROM erbjudas, enligt författarens åsikt. 5) De elektroniska medierna är oftast bildbaserade, snarare än skriftbaserade. När medborgarna börjar använda dessa medier allt mer, kommer de lära sig att bearbeta information bättre genom de bildbaserade medierna på bekostnad av de skriftbaserade medierna, menade Pihl. Därför bör dessa medier finnas på biblioteken (Pihl, ”Hvorfor skal vi indføre det utvidede biblioteksbegreb? – Gode argumenter i debatten”).

Enligt min åsikt kan man dock fråga sig om detta enbart är positivt. Att behärska skriftspråket är mycket viktigt för att kunna klara vardagen. Skriftspråkets roll kommer möjligen att minska i framtiden till följd av de nya medierna, men det kommer med största sannolikhet ha fortsatt mycket stor betydelse.

Pihl fortsatte i sitt debattinlägg att argumentera för det utvidgade biblioteksbegreppet: 6) Grupper med särskilda behov, såsom ordblinda, synskadade och analfabeter, kan vinna på införandet av det utvidgade biblioteksbegreppet i och med att de då får större tillgång till alternativa medier. Detta kan även gälla dem som inte har danska som modersmål, tillade Pihl. 7) Att införa det utvidgade biblioteksbegreppet innebär en demokratisering av de informationsvägar som biblioteken erbjuder, eftersom det gör att alla, inte bara de läsvana, kan få glädje av folkbiblioteken, påpekade Pihl.

Skribenten menade också att det är viktigt att medborgarna får lära sig att använda medierna, så att det inte bildas ett A- respektive B-lag, vilket hon trodde kan vara en risk annars.

Tina Pihl nämnde att biblioteken är kommunernas populäraste kulturinstitution i Danmark. Därför är ett visionärt och modernt bibliotek ett bra sätt för kommunerna att profilera sig och erbjuda kultur och information, menade hon (Pihl, ”Hvorfor skal vi indføre det utvidede biblioteksbegreb? – Gode argumenter i debatten”).

Ole Bisbjerg, bibliotekarie i Langå och lärare vid Danmarks Biblioteksskola, skrev i *Bibliotekspresen* (13/2000) att den nya bibliotekslagen är en bra grund för en vidare utveckling av bibliotekens musikförmedling, men han frågade sig om lagen inte kommer för sent:

”Det store spørgsmål er imidlertid om lovgivningen på området ikke kommer mindst 10 år før sent. For sent i forhold til den musikteknologiske udvikling med mp3 og andre digitale måder at distribuere musik på.”
(Bisbjerg, ”Udvikling eller afvikling? Danske musikbiblioteker ved en skillevej”. *Bibliotekspresen*. 13/2000.)

Man kan dock fråga sig om lagen skulle ha röstats igenom i Folketinget med så stor majoritet år 1990 som var fallet år 2000 och om biblioteken och samhället skulle ha varit positiva till att likställa medierna vid den tidpunkten.

Ole Bisbjerg frågade sig också om huruvida man genom den nya lagen verkligen kan uppnå likställande mellan musikmedier och bokmediet, något man enligt författaren länge önskat inom biblioteksvärlden. Det senare är något man kan fundera över och eventuellt ställa sig frågande inför. Av tradition är det ju bokmediet som naturligt har dominerat på biblioteken.

Artikelförfattaren menade att om regeringen vill, så kan biblioteken inom tio år vara elektroniska servicecentra för musik. Men om ingen ändring av upphovsrättslagen sker, kan den inspelade musiken få kort livstid på biblioteken, menade författaren. Ole Bisbjerg hänvisade till Kulturministeriets diskussioner angående ändringar av upphovsrättslagen, till exempel angående att man ska få kunna göra en digital kopia för privat bruk. När, och om, detta sker, menade författaren, är det viktigt att bibliotekens roll i framtidens musikförmedling diskuteras.

Danmarks musikbiblioteksforening, DMBF, ger ut tidskriften *MusikBIB*. Denna publiceras även elektroniskt. Tidskriften ges ut med stöd från Statsbiblioteket. Det ges ut fyra nummer per år. I artikeln ”Musikbiblioteket som Kraftcenter” (*MusikBIB* 01-2000), tolkade Finn Slumstrup, ordförande för Statens Musikråd, lagförslaget om ny bibliotekslag som att musikens språk äntligen ska jämföras med ordens språk. Författaren hoppades att förslaget inte bara är ett resultat av att musik i dagens samhälle masskonsumeras, och att man därför sett sig tvungen att införa ett musikobligatorium på biblioteken.

Slumstrup menade också att det inte kommer att räcka med att biblioteken köper in CD-skivor och en dator som är uppkopplad till Internet, utan att bibliotekarierna måste få utbildning så att biblioteksbesökarna kan få hjälp vid sökandet efter musikrelaterat material. På det viset, menade författaren, kan man också motverka att musiken allt mer ses som en ”akustisk tapet” och hjälpa besökarna att se att ”musik också kan vare – musik”. Därför, menade författaren, måste bibliotekarierna ha viss musikutbildning (Slumstrup, ”Musikbiblioteket som Kraftcenter”, *MusikBIB* 01-2000).

Man kan fråga sig hur resonemanget om att hitta fram till ”den riktiga musiken” går ihop med tanken om ett aktuellt och allsidigt utbud, som ju innebär att man även köper in CD-skivor med artister som är populära men som kanske inte blir så långlivade.

I ”Fremtiden i musikbiblioteket” (*MusikBIB* 01-2000) tog också Morten Hein, chef för Hein Information Tools, upp det faktum att utbildning krävs för att klara av musikobligatoriet. Många bibliotekarier saknar ju kanske både intresse och kunskap av och om musik.

Hein sade också att det kommer att komma så många medier att det kan bli svårt att veta hur man ska handskas med dem på biblioteken. Utöver ljud kommer det bilder till musiken. Han menade att man inte bara ska förhålla sig till medierna, utan att man också ska kunna använda dem och ha laglig rätt att använda dem. Det tillkommer alltså en fråga om vad som är upphovsmässigt lagligt att göra och inte göra, framför allt när det gäller material som hittas på Internet, menade Hein.

Børge Sørensen, chef för Köpenhamns folkbiblioteksorganisation, uttryckte i ”Biblioteksloven som hegnsplæl” (*Søndag Aften* 06/2000), liksom Ahlberg förvåning över frånvaron av en politisk diskussion kring lagen, som innehåller flera sedan tidigare omdiskuterade ämnen såsom gratisprincipen och obligatorisk musikförmedling. Lagen möttes av ett samstämmigt jubel både från politikernas sida och från biblioteksvärlden, påstod författaren. Endast de längst ute på högerkanten var tveksamma, menade han. Den debatt som förekom, sade Sørensen, rörde mest administrativa frågor.

Författaren menade dock att lagen är ett genombrott för progressiva bibliotekstankar. Han frågade sig om orsaken till lagens positiva mottagande kan ha berott på att kulturministern gjort ett gott politiskt hantverk eller om det berott på att lagen ger samhället möjligheten att följa med i den informationsteknologiska utvecklingen.

Sørensen sade att utan den nya lagen hade man kunnat beteckna musikbibliotekens utveckling sedan 1964 års bibliotekslag, som ”föreslog” att biblioteken kunde bedriva musikförmedling, som ett fiasko, eftersom långt ifrån alla bibliotek anammat denna idé. Detta i sin tur, menade författaren, beror på kostnaderna för att ha musikförmedling och på politikernas åsikter om att musikförmedling inte riktigt går ihop med folkbibliotekens folkbildningstanke. Sørensen fann det därför förvånande att den nya lagen mottagits utan större diskussion från något håll.

Sørensen såg det som ett problem att allt mer musik finns tillgänglig via Internet och att medborgarna därför egentligen inte ”behöver” biblioteket för att hitta den musik de vill ha, gratis. Därför borde biblioteken, menade författaren, använda all sin kreativitet och fantasi för att locka besökare med konserter, möten med musiker etc. Märkligt i detta sammanhang är, enligt min mening, att Sørensen inte nämner att en av bibliotekens uppgifter är att kunna guida besökaren i den djungel av information som finns att tillgå på Internet. Med rätt kunskaper kan biblioteken vara en ovärderlig hjälp för de besökare som söker musikrelaterat material.

Bibliotekslagen från 2000 är en genombrottslag, sade Sørensen. Han menade att den skapar nya möjligheter och frisk luft för biblioteken, som under åttio- och nittiotalen varit föremål för diskussioner vad gäller deras existens och utformning.

Två artiklar i *Søndag Aften* talar om att musikförmedling kommer att utgöra en allt större del av bibliotekens verksamhet. Under nittioalet såg man tendensen att bokmediet började betyda mindre och mindre. 1990 stod böckerna för 90 % av det totala utlånet. 2000 hade siffran sjunkit till 80 %. Mycket talar för att detta tal kommer att sjunka ytterligare till följd av det nya medieobligatoriet. (Ahlberg, ”Bøgerne taber biblioteksterræn”, *Søndag Aften*, 08/2000) 2001 stod musikutlån för 17 % av det totala utlånet och denna siffra kommer att växa framöver, menade man (Ahlberg, ”Musikerne betaler forfatterens bibliotekspenge”, *Søndag Aften*, 09/2000).

Søndag Aften gjorde 2002 en analys av kommunernas budgetar för 2002. Denna analys visade att 92 % av det statliga blockbidraget (de statliga medel som kommunerna tilldelas för att kunna inköpa de nya, obligatoriska medierna) har gått till biblioteken. Stora variationer finns dock från kommun till kommun (Ahlberg, ”Biblioteksloven bakkes op”, *Søndag Aften*, 04/2002). I slutet av år 2000 såg det annorlunda ut. Då uttryckte Dansk Biblioteksforening rädsla för att det statliga blockbidraget skulle gå till annat än biblioteksverksamhet. Man ställde sig frågande till att pengarna inte var öronmärkta (Ahlberg, ”Holder biblioteksloven?”, *Søndag Aften*, 11/2000). Siffrorna från 2002 visar dock att kommunerna till stor del använder pengarna till det ändamål de är ämnade för, biblioteken.

Den här refererade offentliga debatten har alltså två sidor. Dels talar man om bristen på diskussion kring *UBIS-rapporten* både vad gäller tanken om likställandet av medierna och finansieringen. Bristen på debatt nämns även i samband med förslaget till ny bibliotekslag. Man är förvånad över att sådant som tidigare diskuterats flitigt nu passerar förbi eller möts av jubel. En del är oroliga för bokens framtida roll på biblioteken och fruktar att de nya medierna kommer att ta för stor plats. Man fruktar också att för mycket pengar ska gå till inköp av de nya obligatoriska medierna.

Andra frågar sig om man verkligen kan uppnå jämlikhet mellan medierna i och med den nya lagen, men hoppas på det och ser lagen som ett stort och viktigt genombrott både för de nya medierna och för biblioteksväsendet i stort.

8. Intervjuundersökningen

Som komplement till litteraturstudien genomförde jag intervjuer. Syftet med intervjuerna var att undersöka folkbibliotekens åsikter kring musikobligatoriet samt att få allmänna fakta kring reformarbetet och dessutom att få insikter i Biblioteksstyrelsens perspektiv på musikobligatoriet.

8.1 Urval

Intervjuerna var fyra till antalet och ägde rum i Köpenhamnsområdet. Tre skedde på folkbibliotek och en på den danska Biblioteksstyrelsen. Jag valde att göra en intervju på Biblioteksstyrelsen, på grund av den centrala roll styrelsen haft i implementeringsarbetet av reformen.

Urvalet av danska folkbibliotek grundar sig på den information och de tips jag fick under intervjun med Jonna Holmgaard Larsen på Biblioteksstyrelsen. Vid frågan om vilka bibliotek som skulle vara lämpliga för mig att undersöka, gav hon exemplen Herlev och Greve bibliotek samt Köpenhamns huvudbibliotek. Dessa bibliotek trodde informanten skulle vara lämpliga för min undersökning, då de har viss spridning vad gäller erfarenhet av musikförmedling. Greve bibliotek har haft musikförmedling mycket kort tid, medan Herlev bibliotek har stor erfarenhet av detta. Köpenhamns huvudbibliotek, i sin tur, har haft musikutlån sedan 1994. Innan dess hade man på detta bibliotek avlyssning av musik på stället. En annan fördel med just dessa bibliotek, förutom spridningen i erfarenhet av musikförmedling, var deras, för mig, praktiska geografiska läge.

Min tanke var att jag skulle intervjua bibliotekschefen eller en bibliotekarie på respektive bibliotek. Det viktiga var att det var någon som visste mycket om musikreformen. Via e-post tog jag kontakt med respektive bibliotek. På så sätt bestämde vi tid för intervju. Samtliga intervjuer spelades in på kassettband. Intervjuerna varade mellan 40 och 60 minuter.

Intervjufrågorna på Biblioteksstyrelsen var delvis av annat slag än de som ställdes på folkbiblioteken. Därför har jag två olika intervjuplaner, vilka redovisas som Bilaga 1 och 2.

8.2 Presentation av biblioteken och intervjupersonerna

8.2.1 Biblioteksstyrelsen

Intervjuperson på Biblioteksstyrelsen var Jonna Holmgaard Larsen, anställd sedan två och ett halvt år tillbaka. Hon arbetar främst med implementering av bibliotekslagen. Hon är utbildad bibliotekarie och har tidigare arbetat på bibliotek.

8.2.2 Herlev bibliotek

Herlev bibliotek är från 1971 och det ska försörja 22 000 invånares informationsbehov. Herlevs kommun är en av de mindre kommunerna i Storköpenhamn. Den ligger norr om Köpenhamn. Musikavdelning har man haft så länge som biblioteket funnits. Redan vid planläggningen beslutades det om en musikavdelning. Avdelningen är stor och innehållsrik, troligen är den ovanligt stor i förhållande till bibliotekets storlek och det invånarantal det ska försörja. Det finns en separat informationsdisk, men utlån görs på samma ställe som där övriga media lånas ut. På avdelningen finns två bibliotekarier på heltid, en på deltid och fyra kontorsanställda. En tredjedel av allt utlån på biblioteket utgörs av musik.

Respondenten på Herlev bibliotek var Nils Jørgen Andersen, nybliven avdelningschef för musikavdelningen. Han har arbetat på biblioteket i över 20 år. Förutom att vara chef, så har han sedvanliga bibliotekarieuppgifter såsom katalogisering och pass i informationsdisken.

8.2.3 Greve bibliotek

Greve kommun har 47 000 invånare med ett huvudbibliotek och två filialer. Intervjun ägde rum på huvudbiblioteket. Biblioteket hade före 2000 inget musikmaterial, förutom lite musik för barn. Man har nu byggt upp en liten till medelstor musiksamling, men har ingen separat musikavdelning. Filialerna har ännu ingen egen musiksamling. Huvudbiblioteket är 60 år gammalt. Man har köpt mellan 1000 och 2000 skivor per år sedan 2000. De elva första månaderna av 2002 utgjordes ca 6 % av bibliotekets totala utlån av musik.

Intervjuperson var Marianne Olsen, som vid intervjun talade svenska. Hon är bibliotekschef sedan 1994.

8.2.4 Köpenhamns huvudbibliotek

Köpenhamns huvudbibliotek har en mycket stor musiksamling, både vad gäller cd-skivor, noter, video och musiklitteratur. Samlingen utgör en egen avdelning tillsammans med konstsamlingen. Det är fem musikbibliotekarier samt fyra kontorsmedarbetare anställda (samt två konstbibliotekarier). Biblioteket är från 1885 och har sedan dess funnits i olika lokaler. Musikavdelningen har funnits sedan 1969. Då hade man bara avlyssning på stället. Inte förrän 1994 började man med musikutlåning. Konst- och musikavdelningens utlån utgör 36,6 % av bibliotekets totala utlån och endast utlån av cd-skivor utgör 23,7 %.

Respondent var Bente Honoré Kjeldsen, musikbibliotekarie på Köpenhamns huvudbibliotek sedan 1973, med stor erfarenhet av musikförmedling.

8.3 Resultatredovisning av intervjumaterial

Alla citat ges på svenska (min översättning). I resultatredovisningen redogör jag för de svar jag fick på de frågor som rör respondenternas åsikter om varför obligatorisk musikförmedling införts, deras uppfattning om obligatoriet och intervjupersonernas tankar om hur lagen genomförts på lokal- respektive nationell nivå. Jag tar även upp frågan om samhällsdebatten kring obligatoriet.

Jag har valt att ta upp dessa frågor, då de är av stor betydelse för att kunna besvara uppsatsens frågeställning. De övriga frågorna som ställdes under intervjuerna och svaren på dessa redovisar jag inte, då de inte skulle tillföra uppsatsen något.

8.3.1 Varför gör man musikområdet obligatoriskt?

8.3.1.1 Svar där två eller flera respondenter anger samma motiv

Skälen som respondenterna ger till varför man infört obligatorisk musikförmedling, är många. Respondenterna från Biblioteksstyrelsen och Greve bibliotek talar båda om *UBIS-rapporten*. Från Biblioteksstyrelsens sida pekar man på *UBIS-rapportens* konklusion om att det är innehållet och inte mediet som är avgörande och att musik därför bör likställas med övriga medier. Respondenten på Greve bibliotek talar också om *UBIS-rapportens* konklusioner om mediernas likställande.

Den generella medie- och IT-utvecklingen tas upp av intervjupersonerna på Biblioteksstyrelsen respektive Köpenhamns huvudbibliotek. På Biblioteksstyrelsen påpekar man att allt mer material finns på Internet, DVD, CD-ROM, video etc. och att man då inte

varje gång det kommer ett nytt medium kan diskutera mediets vara eller icke vara på biblioteken. Respondenten på Köpenhamns huvudbibliotek tar upp IT - och Internetutvecklingen och mediernas explosion. Denna utveckling kan i sin tur, påstår hon, ha lett till att hållningen om att böcker skulle vara mer värda än musik-CD, har blivit förlegad.

Politik, kulturpolitik och kulturpolitisk hållning är något som tas upp av tre av respondenterna. På Biblioteksstyrelsen talar man om att det finns en kulturpolitisk hållning som innebär att man anser att musik stödjer mänsklig utveckling lika väl som läsning. Respondenten tillägger att många människor blir berikade av musik, liksom många blir det av läsning och då ska det finnas lika tillgång till bådadera.

På Herlev bibliotek tror man att en del av svaret är att det nu kommit till en punkt där politikerna i Folketinget känt att tiden var mogen för ett sådant beslut och menar att dessa politiker nog växt upp med musik. Intervjupersonen tillägger att det kommit många nya och yngre politiker, vilket kan ha påverkat utvecklingen. I Greve ser man också det politiska arbetet och den politiska inställningen till biblioteken som en starkt bidragande faktor till utvecklingen. Respondenten menar att den förra kulturministern, Elsebeth Gerner Nielsen, spelat en stor roll för likställandet av medierna i lagen.

Musikens allmänna betydelse för människor tas upp av två intervjupersoner. På Biblioteksstyrelsen menar man att det finns ett stort allmänt intresse för musik och att många besökare efterfrågar det. Intervjupersonen på Herlev bibliotek menar att musik är en stor del av vardagen och att den i folks dagliga liv likställs med andra medier och att det då borde vara likadant i lagen.

8.3.1.2 Svar som bara uppträder hos en av respondenterna

På Herlev bibliotek tar man upp att musik inte bara är till för underhållning, utan att den har flera användningsområden. Den kan användas i olika sammanhang. Respondenten tar upp att den kan få människor att slappna av i svåra situationer, att den används i vården och att barn som spelar instrument har bättre inlärningsförmåga.

Intervjupersonen på Greve bibliotek tror att det går att finna skäl till lagen i vår tids mediekultur. Hon menar att unga människor inte gör så stor skillnad mellan medierna. Allt kan blandas. Som exempel tar hon upp att man på Internet kan hitta litteratur med musikbakgrund och videoklipp. Nästa generation kanske inte vill ha en åtskillnad mellan medierna, menar hon.

Samma respondent tar även upp det faktum att det i Danmark finns många olika etniska grupper och att de kanske inte alltid behärskar det danska språket. Då kan musik vara ett alternativ till läsning. Hon menar också att det finns många med lässvårigheter. För dessa personer kan musiken bli till stor glädje och nytta. På dessa två punkter menar respondenten att musik och läsning är likvärdigt.

Intervjupersonen på Köpenhamns huvudbibliotek ser den långa musikförmedlingstraditionen på danska folkbibliotek som en möjlig orsak till musikobligatoriet. Vissa bibliotek har arbetat med musikförmedling i fyrtio år. Hon tar även upp förändringar i attityden till musik, att man inte längre anser att musik är en lyx som medborgarna själva ska bekosta.

8.3.2 Respondenternas åsikter om införandet av obligatorisk musikförmedling

Samtliga respondenter ser det som positivt att det nu står i lagen att musikförmedling ska vara obligatoriskt. Jag citerar här vad de sagt i frågan.

”Man har verkligen försökt få musik här i alla år och jag har också försökt så mycket att politikerna till slut blev förskräckta så fort jag sa musik, de såg alldeles förstörda ut. Det är väldigt roligt att vi fått musik nu.” (Marianne Olsen, Greve bibliotek) På frågan om vad hon tycker om att musik ska vara obligatoriskt, svarar hon: ”Det tycker jag är bra...”

Bente Honoré Kjeldsen på Köpenhamns huvudbibliotek tycker så här: ”Jag tycker det borde ha blivit så för många år sedan. Musik är lika viktigt som böcker, så det tycker jag är alla tiders. (...) nu har man fått acceptans, det är accepterat.”

På Herlev bibliotek säger man så här: ”Det innebär att nu har vi äntligen fått grönt ljus. Vi har fått acceptans för att musik är likställt med annat material. Även om det har varit musik på danska folkbibliotek länge, i mer än trettio år, så är det alltså först nu det blir accepterat och har gjorts lagligt, eller lagligt har det klart varit, men allmänt accepterat.” (Niels Jørgen Andersen)

Jonna Holmgaard Larsen på Biblioteksstyrelsen fick inte frågan om vad hon anser om att musik görs obligatoriskt på folkbibliotek. Istället frågade jag vad hon tror att bibliotekarierna tycker om lagen. Hon svarade så här: ”Bra, de är positiva. Det är några av de mindre biblioteken som har tyckt det var svårt att förhålla sig till det, så då har man funnit olika sätt att arbeta tillsammans flera bibliotek för att göra det mer överkomligt ... Det har de nog upplevt som nya uppgifter... Men det har också upplevts som att de äntligen blir ett helt bibliotek, alltså det är vad man har tyckt. Jag har tidigare varit anställd vid Ringsted bibliotek och det är ett mellanstort bibliotek, ca 30 000 invånare, de har inte haft musik för att det inte har funnits en politisk uppbackning, och det var en pina för bibliotekarierna, det var som om det inte var ett riktigt bibliotek... det var inte fullt utrustat, så det var ett stort, stort nöje att det kom igenom via lagen, att det kom pengar till det.”

8.3.3 Samhällsdebatten kring musikfrågan

På frågan angående samhällsdebatten svarar respondenten på Biblioteksstyrelsen att debatten framför allt handlat om gratisprincipen. Musikobligatoriet diskuterades under framläggandet av lagförslaget och under lagförberedelserna, menar hon. Respondenten tillägger att det inte varit diskussioner kring obligatoriet sedan lagen trädde i kraft år 2000. Debatten förekom mest i den dagliga dagspressen, enligt intervjupersonen.

Informanten på Herlev bibliotek säger att det har varit en del läsarbrev i tidningarna men att det framför allt är de fackliga organisationerna som har kommit med inlägg. Han minns inte att det varit något större motstånd mot obligatoriet.

Bibliotekschefen på Greve bibliotek menar att debatten framför allt rört finansieringen av medieobligatoriet. Hon säger att kommunpolitiker protesterat och begärt att få ta betalt för till exempel utlån av musikmaterial, men att Kulturministern och Biblioteksstyrelsen opponerade sig mot detta eftersom det statliga blockbidraget skulle täcka kostnaderna för de nya medierna.

Samma informant menar vidare att några satte frågetecken kring att musikförmedling skulle vara obligatoriskt då lagförslaget kom, men att det fanns en så bred politisk uppbackning bakom förslaget att de flesta partierna röstade för. Respondenten säger att debatten förekom i TV, radio och tidningar, men inte under så lång tid, eftersom lagen blev antagen just inför en sommarsemester. Respondenten påstår att sommar- och semestertiderna kan ha gjort att debatten inte blev så stor, eftersom många har annat att tänka på under denna del av året.

Respondenten på Köpenhamns huvudbibliotek kan inte med säkerhet uttala sig i denna fråga.

8.3.4 Hur lagen genomförs och vad den innebär på lokal respektive nationell nivå

8.3.4.1 Lokal nivå

På de bibliotek som sedan länge haft musiksamling, Herlev bibliotek och Köpenhamns huvudbibliotek, menar man att lagen inte inneburit så mycket rent konkret. De har inte behövt ändra något i sitt arbete. På Herlev bibliotek säger respondenten att: ”Vi arbetar som vi alltid gjort.” På Köpenhamns huvudbibliotek har den nya lagen gett upphov till tanken att man vill göra sin musiksamling så bra som möjligt. Därför satsar man extra på genrerna världsmusik och jazz. På dessa områden vill man vara extra framstående. Respondenten på Köpenhamns huvudbibliotek uppger också att hon och några kollegor håller olika kurser inom ämnet musik för andra bibliotekarier.

På Greve bibliotek däremot, som inte haft musikförmedling tidigare, med undantag av några få musikskivor för barn, har lagen inneburit att man byggt upp en musiksamling på huvudbiblioteket. Men musiksamlingen utgör ingen egen avdelning och alla i personalen tar hand om musikförmedlingen. En bibliotekarie som har erfarenhet sedan tidigare av musiksamlingar, är ansvarig för inköpen på området. Respondenten berättar att man försökt genomföra utbildning inom musiken för personalen, men att det gått i stöpet.

Man har, menar intervjupersonen på Greve bibliotek, valt att satsa på en aktuell samling uppbyggd kring det som getts ut på senare år. Man har prioriterat detta eftersom det är det som låntagarna efterfrågar mest och för att man inte fått pengar för att kunna bygga upp även en retrospektiv samling. Greve bibliotek, säger respondenten, har inte fått ta del av det statliga blockbidraget. Dessa pengar har gått till annat såsom skola och vård. Man har därför tagit pengar ur egen kassa för att bekosta samlingen och därmed också skurit ned på annat, enligt intervjupersonen.

Respondenten menar att det faktum att Greve är en kommun söder om Köpenhamn, ett område med lägre status än bostadsområdena norr om Köpenhamn, har lett till att kommunen inte har någon lång kulturell tradition. Kommunen har en stor andel invandrare och bara 30 % av ungdomarna går på gymnasiet. Detta kan ha påverkat politikernas inställning till musik på biblioteket, tror intervjupersonen. Det är partiet Venstre (det liberala partiet) som styr i Greve. De har, menar respondenten, alltid varit mot musik på biblioteket och sagt att det är något som medborgarna själva kan stå för. Intervjupersonen förklarar att hon vid ett flertal tillfällen under sin tid som chef för biblioteket försökt få politikerna att acceptera inköp av musik, men att hon inte lyckats. Det är först med den nya bibliotekslagens hjälp som det blivit möjligt. Men lokalpolitikerna har alltså inte avsatt några medel för att bygga upp en samling, enligt intervjupersonen. Filialbiblioteken i Greve kommun beklagar att inte de också kan få bygga upp en musiksamling. Detta ska dock tillfälligt lösas genom att man sätter en depå med musik på respektive filial, meddelar respondenten.

8.3.4.2 Nationell nivå

Detta stycke baseras på uppgifter från intervjun med Jonna Holmgaard Larsen på Biblioteksstyrelsen.

Biblioteksstyrelsens strategier för att införa lagen består främst av att ge pengar för att stödja biblioteken, till exempel när det gäller att bygga upp samlingar. När det gäller samlingsuppbyggnad, ger man ekonomiskt stöd till kommuner med färre än 15 000 invånare. Detta är en strategi för att få med alla. När Biblioteksstyrelsen ger stöd för att bygga upp

samlingarna, kräver man samtidigt att kommunen bidrar med minst 40 %. Det är ett sätt att få kommunerna att själva bidra. Man betalar 60 % upp till ett visst belopp. Den andra strategin är utbildning som centralbiblioteken står för. Biblioteksstyrelsen har tillskjutit medel till att stödja uppbyggnaden av musikbibliotek på två områden. Det ena är stödet till inköp av material som mindre bibliotek har kunnat söka och det andra är stödet till musikutbildning av bibliotekarier.

Arbetet med att införa obligatorisk musikförmedling har lite olika förutsättningar beroende på om biblioteket är litet eller stort. På de större biblioteken finns det ofta en bibliotekarie som enbart arbetar med musik, men på de små är det kanske bara en eller två bibliotekarier anställda och då är musik en liten del av det de gör. Det är olika organisation och grad av specialisering.

Centralbibliotekens roll är att stödja de mindre biblioteken och att ge rådgivning och vägledning. Från förste januari 2003 har de en påbyggnadsförpliktelse, som innebär att de ska ställa de titlar till förfogande som folkbiblioteken inte själva har. Det är alltså en material- påbyggnadsfunktion. Centralbiblioteken har i och med lagen fått se över sina samlingar i olika omfattning. Vissa har sedan tidigare haft stora musiksamlingar, andra mindre.

Centralbiblioteken har även en roll inom kompetensutbildningen. Denna påbyggnadsutbildning har centralbiblioteken stått för. Utbildningen går till så att man har valt några fackligt duktiga musikbibliotekarier och gett dem en pedagogisk utbildning. Totalt har det varit mellan 60 och 80 musikbibliotekarier som fått pedagogisk utbildning. Denna utbildning har tagit mellan fem och tio dagar. Sedan har dessa gått ut för att hålla kurser för sina kollegor. Det är som en sorts lärlingsutbildning. Kurserna för kollegorna har varit på en till två dagar.

Biblioteksstyrelsen har ingen plikt att kontrollera att biblioteken uppfyller lagen om obligatorisk musikförmedling, det sker ingen direkt uppföljning. Däremot för de statistik som visar hur samlingarna har växt och kan jämföra med dem som fått ekonomiskt stöd för att se om de byggt upp samlingarna.

8.3.4.3 Rapport från Biblioteksstyrelsen angående musikobligatoriet

I rapporten *Internet, musikoptagelser og multimediamaterialer på folkebibliotekerne* (2002) informerar Jan Trane Hansen från Biblioteksstyrelsen om de antal bibliotek som följt lagen om musikobligatoriet Enligt biblioteksstatistiken från 2001, menar Hansen, var det tio bibliotek som inte hade ljudupptagningar i sin samling. Dessa tio bibliotek kontaktades av Biblioteksstyrelsen. 2002 var det endast fyra bibliotek som inte hade ljudupptagningar. Av dessa fyra bibliotek lovade två att de skulle ha en musiksamling 2003, ett menade att man skulle samarbeta med ett annat bibliotek för att på så vis få tillgång till musikmaterial senast 2003. Det fjärde biblioteket uppgav att man inte skulle kunna ha ljudupptagningar på sitt bibliotek 2003.

Man kan konstatera att lagen verkar följas i stort sett av alla folkbibliotek. Man kan därför anta att lagen om obligatorisk musikförmedling på folkbibliotek har upplevts som genomförbar av biblioteken.

9. Sammanfattning och diskussion

I detta kapitel kommer jag att besvara frågeställningen och delfrågorna. Jag tar upp delfrågorna först och därefter frågeställningen. Upplägget är sådant att jag först gör en sammanfattning av mina resultat från intervjuundersökningen, debattgenomgången och litteraturstudien för att därefter diskutera resultaten under respektive fråga.

9.1 Vilka kulturpolitiska motiv anges av de olika aktörerna som skäl för att införa obligatorisk musikförmedling på folkbibliotek?

Resultat

I *debatten* kring *UBIS-rapporten*, lagförslaget och musikobligatoriet förs en rad kulturpolitiska motiv fram bakom lagen om obligatorisk musikförmedling. Jag redovisar här de mest återkommande.

Ett av motiven innebär en strävan mot allt högre grad av användarstyrning på biblioteken. Man vill erbjuda besökarna det de önskar genom att ta hänsyn till de nya medievanorna, som visar att befolkningen ägnar allt mer tid åt TV, radio, musik och film, medan intresset för läsning minskar. Musik, framför allt i form av CD-skivor, efterfrågas i allt högre grad på biblioteken. 2001 stod musikutlån för 17 % av det totala utlånet på danska folkbibliotek, något som visar på det stora intresset för detta medium.

Ett annat motiv är att man vill likställa bibliotekens utnyttjande av medierna. Musikmedierna ska vara jämställda med bokmedierna, eftersom formen för mediet inte ska spela roll för huruvida de ska ha en plats i bibliotekens samlingar. Det är innehållet som ska styra.

I debatten ger man uttryck för en önskan om att förverkliga det så kallade utvidgade biblioteksbegreppet. Detta begrepp innebär en önskan om att frigöra biblioteken från den traditionella bilden där biblioteket framför allt förmedlar information, kunskap och kultur via litteratur. Det utvidgade biblioteksbegreppet innefattar ett bibliotek som kan erbjuda besökaren de medier han/hon efterfrågar, i vilken form det än är. Om en besökare får sitt kulturella behov tillfredställt i högre grad av att lyssna på en CD-skiva än av att läsa en bok, ska det vara möjligt att göra det. För svagare grupper, som synskadade och analfabeter, kan detta vara ytterst viktigt. Biblioteken ska inte bara ta hänsyn till de läsvana. Även för de med annat modersmål än danska, kan det betyda mycket att få tillgång till alternativa medier.

Ett annat kulturpolitiskt motiv bakom införandet av obligatorisk musikförmedling, är att man menar att det innebär en demokratisering av informationsvägarna mellan bibliotekens besökare och den eftersökta informationen. Information ska kunna nås på olika sätt, inte bara genom litteraturen. Besökaren ska kunna använda det medium som han/hon finner lämpligast för att hitta den eftersökta informationen eller upplevelsen.

Ett angränsande motiv som man återfinner i debatten är idén om regional rättvisa, det vill säga att alla bibliotek, inte bara de största, måste anpassa sig efter de nya förhållanden som råder i samhället vad gäller medier och medievanor. Det räcker inte med att bara de största biblioteken och de som är intresserade av musikförmedling erbjuder detta, utan det är viktigt att alla bibliotek gör det för att ge alla medborgare chansen att utvecklas, utbildas och förkovras efter eget önskemål. Oavsett var medborgaren bor i landet ska varje kommun ge samma möjligheter.

I den politiska debatten framhölls det att det är viktigt att biblioteken kan erbjuda information och kultur genom olika medier i en tid när skillnaden mellan rika och fattiga blir allt större

och när utbildning är a och o för att lyckas i samhället. I denna debatt tog man även upp att musik är mycket viktigt för barn och unga och att det därför är viktigt att biblioteken kan säkra allsidighet och kvalitet i utbudet. På så sätt kan biblioteken vägleda barn och unga som annars kanske har svårt att hitta rätt i det stora musikutbud som finns idag.

De före detta kulturministrarna Ebbe Lundgaards (Radikale Venstre, 1996-98) och Elsebeth Gerner Nielsens (Radikale Venstre, 1998-2001) åsikter och agerande i frågan, vittnar om den stora politiska uppbackning dessa åsikter haft. Även Danmarks nuvarande kulturminister, Brian Mikkelsen (Konservative) uttalar sig enbart positivt om den nya lagen och om bibliotekens utveckling.

Från biblioteksorganisationernas håll betonade man att ett medieobligatorium är avgörande för bibliotekens möjlighet att fullfölja sin uppgift som informationsförsörjare i ett föränderligt samhälle.

I linje med detta tog man också upp att biblioteken måste anpassa sig efter den nya verklighet som råder och de nya medievanorna, och att det därför är nödvändigt med en ny lag som inför obligatorium av vissa medier.

Ett annat framfört motiv från detta håll är att folkbiblioteken ska erbjuda upplysning, utbildning och kulturell aktivitet. Denna upplysning består av information och kunskap, men också av den förståelse man kan uppnå genom till exempel skönlitteratur, film och musik.

Genom *intervjuundersökningen* med biblioteksföreträdare framkom det liknande motiv som de som tagits upp ovan. Man tog även upp att det i Danmark finns en kulturpolitisk hållning som säger att musik är lika viktigt för mänsklig utveckling som läsning. Många blir berikade av litteratur, andra blir det av musik och då bör det finnas tillgång till bådadera.

Diskussion

Genom de intervjuer jag gjort och genom studiet av olika offentliga dokument kan jag konstatera att det tycks råda stor enighet kring att obligatorisk musikförmedling är viktigt och bra. Vad som ligger bakom detta resonemang är en i stort sett samstämmig hållning som innebär att musikmediet kan och bör likställas med de medier som baseras på skriftspråket (bokliga medier).

Litteraturstudien och intervjuundersökningen visar att några av de viktigaste kulturpolitiska motiven bakom lagen om obligatorisk musikförmedling är:

- Användarstyrning
- Likställandet av medierna
- Önskan om att förverkliga det utvidgade biblioteksbegreppet
- Demokratisering av informationsvägarna
- Anpassning till nya förhållanden i samhället och nya medievanor
- Tanken att musik är lika viktigt för mänsklig utveckling som läsning

Om man analyserar dessa motiv närmare, kan man se att de egentligen mynnar ut i en och samma önskan (motiv), nämligen en ökad användaranpassning på folkbiblioteken. Likställandet av medierna är ett led i att gå befolkningens nya medievanor till mötes. Utvidgningen av biblioteksbegreppet syftar till att biblioteken ska kunna erbjuda de medier som önskas, och inte bara det traditionella bokmediet. Önskan om att demokratisera informationsvägarna mellan biblioteksbesökaren och den önskade informationen, innebär ju

att man ska kunna få information via det media man anser lämpligast. Att man vill ta hänsyn till de nya förhållandena i samhället och medievanorna visar också på en stark övertygelse om att användaranpassning är viktigt. Även det faktum att man anser att musik främjar mänsklig utveckling lika väl som läsning bottnar i samma tanke. Många människor får en större kulturell upplevelse av att lyssna på musik än av att läsa. Detta vill man ta hänsyn till i den nya lagen.

Det faktum att man låter användarnas önskemål styra i så hög grad som man gör kan ses som ett led i en demokratisk process. De folkvalda politikerna ges frihet att bestämma över bibliotekens framtid samtidigt som medborgarnas åsikter och vanor bestämmer utformningen av politikernas ställningstaganden.

Lagen innebär också en förskjutning mot ett bredare kulturbegrepp, där även ”populärkultur” accepteras och man ger större utrymme åt vad man kan kalla ”konsumtionsanpassning”. Både den ”goda” och den ”dåliga” musiken får en plats på biblioteken eftersom man strävar efter allsidighet och aktualitet i utbudet, vilket innebär att man köper in både musik som finns på hitlistorna och ”smalare” och mer okända artister jämte ett i övrigt allsidigt utbud. Det är alltså i allt högre grad besökaren, ”kunden”, som bestämmer vad som ska finnas på biblioteken. På detta sätt kan man säga att västvärldens konsumtionsmönster slår igenom på biblioteken.

Trots intåget av de nya medierna på biblioteken bör fortfarande en av bibliotekens uppgifter vara att främja läskunnigheten. De som inte är så läsvana och därför inte besöker biblioteken så ofta, kanske får en anledning att gå dit nu när biblioteken erbjuder flera av de nyare medierna. Kanske märker de då att biblioteket har annat att erbjuda också och kanske kan de bli inspirerade att förutom CD-skivor, även låna böcker.

9.2 Hur kan musikens framflyttade position på danska folkbibliotek förklaras?

Resultat

Jag väljer här att framför allt redovisa de synpunkter som kommit fram i intervjuundersökningen med biblioteksföreträdare.

I *intervjumaterialet* finner vi en del möjliga förklaringar till musikens framflyttade position. En förklaring rörde musikens breda användningsområde. Musik är inte bara till för nöje, utan kan användas i olika sammanhang, såsom musikterapi. Undersökningar har även visat att musik kan förbättra inlärningsförmågan. Musiken på biblioteken behöver alltså inte bara användas med syftet att ge underhållning åt befolkningen.

En annan förklaring som gavs var att unga idag inte gör så stor åtskillnad mellan medierna; allt kan blandas. Ljud, bild och text flyter samman allt mer via de nya medierna. Nästa generation kanske inte önskar se en åtskillnad mellan medierna i samma utsträckning som vi har gjort hittills.

Bland intervjuerna framkom det även att en förklaring kan vara förändringar i attityder. Tanken att musik är en lyx som kan betalas av medborgarna, är inte längre rådande bland majoriteten politiker.

Det framkom även en tanke om att det tillkommit flera yngre politiker i Folketinget, att dessa vuxit upp med musik, och att de därför kan ha sett det som naturligt att införa obligatorisk musikförmedling.

Bibliotekens egna tidigare initiativ på musikområdet kan också ingå som en del i förklaringen. Trots att det inte var obligatoriskt med musikförmedling före år 2000, hade vid denna tidpunkt ungefär hälften av alla danska bibliotek denna verksamhet. Redan på 60-talet började de första biblioteken med musikförmedling. Medborgarna har sedan länge vant sig vid att biblioteken – i alla fall många nog – tillhandahåller musik i olika former.

Danmark har en aktiv förening på detta område, Danmarks musikbiblioteksforening, förkortad DMBF. Denna förening är även medlem av den stora internationella musikbiblioteksforeningen IAML (International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres). Bland de aktiva kan nämnas Kirsten Voss-Eliasson, ordförande i DMBF och i ”The public library branch of IAML”, Hon har genom sitt engagemang kämpat för att ge folkbiblioteken en röst i IAML.

Som *omvärldsförklaringar*, vilka är giltiga för hela västvärlden, kan nämnas att musik finns nästan överallt idag. Var vi än väljer att röra oss, stöter vi på musik i olika form. Att musiken förstärkt sin ställning i samhället avspeglas i den danska bibliotekslagen. Alla TV- och radioprogram om och med musik har bidragit till att stärka musikens ställning i samhället.

Musikbranschen har utvecklats till att bli en av de största industrigrenarna i världen, med ekonomisk makt och inflytande. Skivbolagen blir allt större och mäktigare, samtidigt som nya, mindre uppstår. Många artister formas och utbildas efter branschens önskemål, för att därigenom kunna bli kända och framgångsrika och tjäna mycket pengar. Genom otaliga s.k. dokusåpor, tas en del av dessa artister fram, såsom i till exempel Fame Factory, men även de större skivbolagen kan ”producera” artister. Dessa artister blir ofta mycket populära och säljer många skivor. Drömmen om att bli musikartist och kändis har kommit närmare gemene man och är nu en möjlighet för fler människor än tidigare, vilket i sin tur kan ha skapat ett ökat intresse för musik. På detta sätt kan musikens roll sägas ha förändrats.

Musik spelar en stor roll i mångas liv, kanske särskilt för de unga, som tar hjälp av musiken för att skapa och forma sin identitet och känna grupptillhörighet. Detsamma kan gälla för olika etniska grupper som känner samhörighet genom musiken.

Diskussion

Förklaringen till varför musiken flyttat fram sin position på de danska folkbiblioteken är, enligt det material jag använt mig av / haft tillgång till, en kombination av engagemang från bibliotekariernas håll, musikens utbredning i samhället (omvärldsorsaker) och en injektion av ”nytt”, ”ungt” tänkande. Jag tror även att det faktum att musikobligatoriet verkar som en identitetsstärkande faktor kan vara en förklaring, samt den framåtanda som genomsyrar det danska biblioteksväsendet.

Jag menar att bibliotekarierna genom sitt engagemang för musiken ute på biblioteken såväl som i olika organisationer och föreningar spelar en roll för musikens nya position. Det är även min åsikt att den allmänna utvecklingen av musikens betydelse på olika plan i samhället har påverkat i samma riktning. Denna utveckling är dock internationell och alltså ej specifik för Danmark.

Med det ”nya, unga” tänkandet syftar jag dels på nya, yngre politiker i Folketinget som kanske ser musiken på ett annat vis än de äldre. Jag syftar även på teorin om att unga gör mindre åtskillnad mellan medierna. Även den nya attityden till förhållandet musik-bibliotek menar jag hör hemma i detta resonemang.

Kanske kan det även vara så att man i Danmark inte vill att biblioteken ska ”ligga efter”, utan vara moderna, med i tiden. Man vill kanske inte visa upp den gamla bilden av biblioteket – den verkar knappt finnas i Danmark – där en sur tant vaktar sina böcker i ett dammigt gammalt bibliotek. I Danmark verkar biblioteken vara något framåtsträvande, energifyllt, levande, kunnigt och användaranpassat (ur mediesynpunkt). Enligt en undersökning har det visat sig att biblioteken är den populäraste kommunala, kulturella institutionen i Danmark. Detta visar hur viktiga och uppskattade biblioteken är. Då är det inte konstigt att man väljer att satsa pengar och kraft på dem.

Det tycks hela tiden hända något inom den danska biblioteksvärlden. Biblioteken verkar vara föremål för förnyelse och ambitionsnivån är hög. Som exempel kan nämnas att den nya lagen är den fjärde i Danmarks bibliotekshistoria. 2002 stiftade man ny lag om upphovsrätt. Centralbibliotekens struktur har varit föremål för diskussioner och ska ändras. Hela tiden sker utveckling och man tycks sträva mot något bättre hela tiden.

Man kan också se att bibliotekens identitet stärks som en följd av musikobligatoriet. Biblioteken får en ny och viktig uppgift som stärker deras ställning som kulturförmedlare. Detta är inte minst viktigt i en tid då folk läser mindre och mindre och Internet kan förse potentiella biblioteksanvändare med den information de behöver utan att de behöver gå till biblioteken. Med musikobligatoriet öppnas en, för en hel del bibliotek och deras användare, ny och spännande värld.

9.3 Hur reagerar biblioteken och vilken ståndpunkt tar de vid den förändring och förnyelse som det innebär att införa obligatorisk musikförmedling?

Resultat

Samtliga intervjupersoner i undersökningen har reagerat positivt på musikobligatoriet. De är glada och känner att ”äntligen” har det hänt. Responsen på musikobligatoriet är mycket positiv.

I *intervjuundersökningen* framkom det också att de bibliotek som bedriver musikförmedling sedan tidigare inte tycks ha påverkats nämnvärt i sitt arbete med musikförmedling sedan musikobligatoriet blev verklighet. Däremot tycker de att det känns bra att musikförmedling nu fullt ut blivit accepterat av politikerna och att musikmediet likställs med övriga medier.

Av de tre folkbibliotek jag besökt, hade två musiksamlingar sedan tidigare. För det bibliotek som inte hade musikförmedling sedan tidigare har musikobligatoriet betytt stora förändringar. Det ser man som positivt. Trots de positiva reaktionerna, kan man dock genom denna intervju se att några problem funnits, som troligen också kan ha funnits på andra bibliotek som befunnit sig i en liknande situation: ingen musiksamling före år 2000, kommunpolitiker som inte önskar se musikförmedling på biblioteket, en kommunbefolkning där bara 30 % går vidare till gymnasiet och där det inte finns någon längre kulturtradition.

De problem och svårigheter som framkom genom denna intervju var att man inte fått ta del av det statliga blockbidraget, eftersom dessa pengar lades på barn och vård istället. Musiksamlingen fick då finansieras genom nedskärning på något annat biblioteksområde. Kommunpolitikerna var inte positiva till obligatorisk musikförmedling och tyckte att kommuninvånarna själva borde kunna betala för den musik de vill lyssna på och att man därför inte borde ha musikmedier på biblioteket. I de flesta fall har dock biblioteken fått ta del av det statliga blockbidraget, visar undersökningar. Ett annat problem var utbildning i musikrelaterade biblioteksfrågor. På detta bibliotek blev det ingen utbildning. Det visade sig också att kommunens befolkningssammansättning och kulturtraditionerna i kommunen spelar

in på hur man ser på kultur och bibliotek. Bryr man sig om att ha musik på biblioteket? Vilken musik? Är man kulturintresserad? Om inte befolkningen är det kan det vara svårt att få politikerna att lägga pengar på musikinköp. Dessa problem till trots, har man på detta bibliotek byggt upp en musiksamling och det är man nöjd med.

Av debattgenomgången framgick det att biblioteksorganisationerna är positiva till medieobligatoriet. Faggruppen för Referencearbejde uttryckte dock viss oro för att den nya, utökade kulturförmedlingsuppgiften inte skulle leda till kvalitativ, berikande förmedling.

En annan åsikt var att den nya bibliotekslagen är en bra grund för en vidare utveckling av bibliotekens musikförmedling, men att lagen kanske kommer för sent.

En reaktion var att man hoppades att medierna nu skulle likställas. Någon gick ännu längre och trodde att musikens språk nu skulle jämnställas med ordens språk.

Någon sade att lagen är bra, men att det krävs utbildning av bibliotekarierna på musikområdet för att kunna genomföra kravet på obligatorisk musikförmedling på bästa sätt.

En skribent menade att det finns så mycket musik tillgänglig gratis via Internet, att biblioteken måste anstränga sig för att locka besökare som är intresserade av musik.

Diskussion

Genom intervjuundersökningen kan man konstatera att bibliotekarierna är positiva till musikobligatoriet. Det man kan fråga sig är varför alla har denna inställning till musikreformen. Varför känns det naturligt för bibliotekarierna att ha obligatorisk musikförmedling och varför tycker man det är naturligt att likställa musikmedierna med övriga medier, när de bokliga medierna är de traditionella medierna och de som brukar försvaras?

Den gamla åsikten att musik inte hör hemma på bibliotek, tycks bibliotekarierna inte dela. Den traditionella bilden av biblioteket som en plats med böcker är på väg att luckras upp. Istället växer bilden fram av ett bibliotek där man ger tillgång till i stort sett alla de medier som besökarna kan önska och där bibliotekarierna har kunskap om de nya medierna, både rent tekniskt och ämnesmässigt. Den danska bibliotekariekåren framstår som visionär, kreativ och med en stark framåtanda.

De kommentarer som lyftes fram i debattavsnittet visar dock på ett visst kritiskt tänkande kring lagen. Dessa kommentarer är av två slag: De rör förmedlingsdelen, alltså bibliotekariernas förmåga att förmedla musik till besökarna. För att klara detta uppdrag krävs det kunskap om musik som inte alla bibliotekarier har. Utan någon utbildning på området finns risken att förmedlingen brister i kvalitet gentemot användarna. Kommentarerna rör även den tanke att biblioteken måste kunna locka musikintresserade och -kunniga besökare till biblioteket. Det kräver både engagemang och kunskap för att konkurrera med tillgången till musik på Internet.

För att biblioteken ska lyckas med musikförmedlingen och förvärven av musikmedier krävs det förutom positiv anda och engagemang, kännedom om musik, vad gäller grundläggande musikteori och musikhistoria. Dessutom behövs det kunskap om musikgenrer, både nyare och äldre. Sist, men inte minst, krävs det att bibliotekarierna känner till relevanta databaser och andra elektroniska sökverktyg, liksom tryckt referensmaterial.

Eftersom musikförmedling av tradition inte ingått i bibliotekariens vanliga uppgifter jämsides med litteraturförmedlingen, bildas ett kunskapsglapp, främst på de bibliotek som inte haft musikförmedling före lagens ikraftträdande. På de små biblioteken där bibliotekarierna oftast måste vara generalister, bör detta ställa till problem. I och för sig säger lagen inget om hur stor musiksamlingen måste vara, bara att det måste finnas en sådan. Därigenom kan biblioteken i någon mån anpassa sin musikrelaterade verksamhet till sina egna förutsättningar, vilket måste anses vara positivt ur deras synvinkel.

De flesta tycker om musik i en eller annan form, men alla bibliotekarier har av naturliga skäl inte den kunskap om musik som gör att de kan förmedla musikrelaterad information på ett professionellt sätt. Ska det då vara upp till användaren att ha kunskapen om musiken och upp till bibliotekarierna att ha vetskapen om var informationen finns? Detta är en allmän utveckling av bibliotekarieyrket på de flesta håll. Genom att ha kunskap om hur man strukturerar, organiserar och söker information samt kunskap om var den kan sökas, ska bibliotekarien kunna finna det material besökaren önskar, om det så rör sig om biokemi eller musik.

Det blir då en diskussion om hur specialiserade bibliotekarier bör vara. Man kräver ju inte på ett folkbibliotek att någon ska vara extra kompetent inom ämnen såsom historia eller geografi. Däremot brukar det av tradition anses vara viktigt att ha kunskaper i litteratur och att hålla sig ajour med de nya böcker som kommer ut.

Frågan är var musikförmedlingen hamnar i den här diskussionen. På central nivå har man beslutat det ska finnas tillgång till utbildning för de bibliotekarier som behöver tillägna sig mer kunskaper inom musikförmedlingens område. Men denna intention har uppenbarligen inte lyckats överallt, med tanke på resultatet av intervjuundersökningen. Frågan är om det rör sig om ett undantag eller om det är mer regel.

På Danmarks Biblioteksskola finns det bland annat möjlighet att läsa påbyggnadsutbildning med inriktning mot musikförmedling. Det finns alltså möjligheter för utbildning, något som är bra och viktigt. Många biblioteksbesökare är kunniga och då behöver de professionell hjälp.

Att erbjuda utbildning är även viktigt för att stärka bibliotekariernas ställning och deras självförtroende.

9.4 Hur ser debatten kring den nya lagen och musikobligatoriet ut?

Resultat

Av *debattgenomgången* framgår det att biblioteksorganisationerna Bibliotekarförbundet, Danmarks Biblioteksforening och Faggruppen for Referencearbejde inom Bibliotekarförbundet var övervägande positiva till den nya lagen och till musikobligatoriet. Den kritik man hade gällde bland annat det faktum att videon inte finns med bland de obligatoriska medierna. Vidare vände man sig mot att det inte står något i lagen om att bibliotekscheferna ska ha någon form av biblioteksrelaterad utbildning. Något som oroade i hög grad, var huruvida det statliga blockbidraget räcker till för att finansiera det utvidgade biblioteksbegreppet. Man var också negativ till att dessa pengar inte är öronmärkta och fruktade att de skulle kunna hamna inom andra kommunala sektorer såsom vård och omsorg.

Debattgenomgången visar även att de åsikter som de olika politiska partierna framförde i Folketinget angående lagförslaget till stor del var samstämmiga vad gäller inställningen till musikobligatoriet. Endast några få partier var negativa till förslaget. I övrigt var det annat man kommenterade, såsom till exempel finansieringen.

De frågetecken partierna hade kring lagförslaget var bland andra följande: Venstre ansåg att musikmedierna inte borde vara obligatoriska. Konservativa såg däremot positivt på obligatoriet, men önskade införa betalning för lån av dessa medier. Socialistisk Folkeparti beklagade att video inte finns nämnt bland de nya obligatoriska medierna och uttryckte även en oro för finansieringen. Dansk Folkeparti var det parti som hade flest invändningar. Man ställde sig tvekan inför medieobligatoriet och ville använda det tänkta statliga blockbidraget till annat såsom vårdsektorn. Centrum Demokraterna kände en oro över att bokbestånden kanske blir mindre i och med de nyare mediernas intåg på biblioteken. Detta parti var även tveksamt inför finansieringsplanen och hade gärna sett att pengarna varit öronmärkta. Radikale Venstre var det enda parti som inte hade någon negativ kommentar om lagförslaget. Detta är inte konstigt, då Kulturministern Elsebeth Gerner Nielsen som lade fram lagförslaget tillhör detta parti. Kristeligt Folkeparti, däremot, hade några kommentarer. De vände sig mot att det i lagen står att man vid förvärv av material inte ska ta hänsyn till moraliska värderingar i innehållet. Som en följd av detta uttryckte man en önskan om att utesluta pornografiskt material och material med onödiga våldsinslag från bibliotekens bestånd.

Det var alltså två partier som opponerade sig mot förslaget om obligatorisk musikförmedling, Venstre och Dansk Folkeparti. Vid röstningen i Folketinget den fjärde maj 2000 röstade dock Venstre för förslaget. Dansk Folkeparti, däremot, röstade mot. Förslaget gick, efter några förändringar, igenom med stor majoritet, 99 röster mot 11.

Av de artiklar som tas upp i debattgenomgången är det framför allt de som återfinns i den elektroniska tidskriften *Søndag Aften* som ställer sig frågande till likställandet av medierna och till det faktum att så lite debatt förts kring den nya lagen. Det är inte så konstigt att dessa artiklar återfinns just i denna tidskrift, eftersom den ofta verkar ha rollen av "ifrågasättare". Det är en tidskrift med få läsare, men den har fått uppmärksamhet i kultursammanhang efter att på vissa områden ha tagit upp ämnen som inte tidigare berörts.

De övriga ämnen som tas upp i artiklarna rör oron för att finansieringen inte ska räcka till för att täcka kostnaderna för de nya medierna. Bokmediets roll på framtidens bibliotek tas också upp. Man är bekymrad över att bokbeståndet kan minska till fördel för de nya medierna. Några beklagar och ställer sig frågande inför att debatten kring lagförslaget varit så liten. En författare tycker att för stor vikt har lagts vid kunskapsförmedling på bekostnad av förmedling av kulturupplevelser.

Av *intervjuerna* framgår det att informanterna uppfattat debatten på lite olika sätt, men att de flesta är överens om att debatten framför allt rört den så kallade gratisprincipen. Debatt kring musikobligatoriet har enligt respondenterna förekommit i dagstidningar, radio och TV i anslutning till att lagförslaget kom och till att lagen antogs. En informant påstår att det mest var biblioteksorganisationerna som uttalade sig, men att det även förekom en del läsarbreve. Av respondenternas svar att döma, verkar det inte ha funnits så mycket kritik mot förslaget om obligatorisk musikförmedling. Någon menar att det faktum att lagen antogs kort före sommarsemesterna kan ha bidragit till att debatten inte blev så stor.

Diskussion

När man inför en ny bibliotekslag som gör flera nya medier obligatoriska, tycker man att detta borde orsaka en stor debatt i biblioteksvärlden, bland politikerna och i media. Lagen innebär ju att medierna likställs. Detta borde leda till debatt bland dem som vill försvara bokens värden gentemot de nyare medierna. Genomförandet av lagen för dessutom med sig högre kostnader både för biblioteken och kommunerna. Det innebär även arbete för biblioteken.

Mot bakgrund av detta är det märkligt att kunna konstatera att det inte har funnits någon större debatt, bland vare sig bibliotekarierna, biblioteksorganisationernas företrädare eller politikerna. De åsikter som framkommer i debattavsnittet är relativt lika, oavsett vilka aktörer det är som uttalar sig. Inte heller respondenterna i intervjuundersökningen har ställt sig frågande inför lagreformen. Man tycks till stor del ha varit ense i denna fråga.

Det man främst debatterat kring gäller finansieringen av medieobligatoriet. Mediernas likställande, däremot, har det inte varit någon större debatt kring och inte heller kring obligatorisk musikförmedling. Det är dock några åsikter som ”sticker ut”. Det är framför allt några av politikernas och artikelskribenternas åsikter som skiljer sig från övriga åsikter.

Något som flera tog upp var frågan om bibliotekschefernas utbildning. Det är intressant att notera att man i lagen inte säger något om att cheferna bör ha en biblioteksanknuten utbildning. Av tradition har de haft en sådan utbildning. Värt att notera är att man reagerar ganska starkt över detta, men mindre över musikobligatoriet, som ju också leder till uppluckring av traditionerna.

Att det räcker att bibliotekscheferna har en lämplig utbildning gör att man börjar fundera på om man med denna paragraf i lagen vill visa att det inte behöver vara fel att styra biblioteken med ”alternativa metoder” såsom till exempel med hjälp av aktiv marknadsföring. Det kan också vara ett tecken på att man vill visa att biblioteken blivit mer ”öppna”, att de inte är en isolerad sektor i samhället.

9.5. Varför har man i Danmark lagstiftat om att musikmedier och -förmedling ska vara obligatoriskt på folkbibliotek?

Nu har vi kommit fram till huvudfrågeställningen. Den kommer jag att besvara dels genom att studera de faktorer som framkommit genom besvarandet av delfrågorna, och dels genom att se frågan ur ett större perspektiv, vilket ger utrymme för vidare tolkningar.

Hur kommer det sig att det rådde så stor enighet kring förslaget om obligatorisk musikförmedling? Förklaringen måste ligga i den samstämmighet som råder kring musikens roll på biblioteken och kring bibliotekens betydelse som informationscentraler och kulturförmedlare.

Jag menar att man i de danska bibliotekslagarna från 1964, 1993 respektive 2000 kan följa en utveckling mot allt större betydelse för musikmedierna, från att audiovisuellt material kunde erbjudas på biblioteken till musikobligatoriet i den nuvarande lagen. I detta sammanhang kan man också nämna den långa tradition av musikförmedling som finns i Danmark sedan 60-talet. Både bibliotekslagarna och traditionen spelar en roll för utvecklingen mot ett musikobligatorium. Förutom detta, har *UBIS-rapporten* haft mycket stor betydelse. Rapportens slutsatser och idéer har påverkat lagens utformande i allra högsta grad. Det var här tankarna om mediernas likställande fastslogs liksom det faktum att man i större utsträckning borde ta hänsyn till de nya medievanorna. Att man valde att ha ett medieobligatorium och inte bara en rekommendation, tycks bottna i dels tanken om mediernas likställande och dels i en önskan om att alla bibliotek måste kunna erbjuda de nya medierna. Utan ett obligatorium hade flera bibliotek troligen valt att inte ha musikmedier och -förmedling. Det ville man antagligen förhindra. Givetvis bidrar också det förhållandet att musikmedier visat sig vara mycket populära på danska bibliotek. Musikmedierna har antagligen bidragit till att öka bibliotekens popularitet. Biblioteken vill gärna ha fler besökare och politikerna gärna fler röster. Politikernas, och framför allt kulturministrarnas arbete inom biblioteksområdet har givetvis

varit viktigt. Deras positiva inställning till biblioteken och *UBIS-rapporten* ledde fram till Elsebeth Gerner Niensens förslag till ny bibliotekslag.

Ett annat förhållande som måste ha varit gynnsamt för tillkomsten av lagen, är att det i allmänhet verkar satsas mycket på bibliotek i Danmark. Genom den nya lagen från 2000 har man verkligen visat framfötterna när det gäller biblioteksutveckling. I Danmark är det inte bara ett "talesätt" att biblioteken ska vara centrum för kunskap, kultur och information, utan man kämpar verkligen för att förverkliga denna tanke.

Det faktum att man satsar mycket på bibliotek i Danmark tror jag har sin grund i att biblioteken backas upp av ett starkt och brett politiskt stöd på riksnivå. När det gäller musikobligatoriet var det ju bara några få partier som motsatte sig detta förslag. Engagemanget för biblioteken går alltså över partigränserna, vilket gör det enklare att rösta igenom förslag gällande biblioteken.

Dessutom är Biblioteksstyrelsen en slagkraftig organisation som arbetar hårt för biblioteken och som har stor makt att påverka bibliotekens framtid. Även Kulturministeriet engagerar sig mycket i biblioteksfrågor. Biblioteksorganisationerna har också en stark röst. På musikbiblioteksområdet finns det en aktiv organisation, DMBF. Den före detta kulturministern Elsebeth Gerner Nielsen har betytt oerhört mycket för framläggandet av lagen. Utan hennes arbete hade kanske inte lagen sett ut så som den gör idag. Även det faktum att biblioteken är så populära hos den danska befolkningen, spelar givetvis in.

Vad detta engagemang i sin tur beror på är svårt att säga. Det kan vara så att i och med att det finns ett starkt centralt stöd för biblioteken och deras utveckling, så blir det mindre splittring vid beslutsprocesser. Det finns starka organ som kan driva igenom reformer och lagar. De enskilda kommunerna har inte så stor makt att de med större framgång kan motsätta sig dylika förändringar. Om Biblioteksstyrelsen varit svagare, Kulturministeriet hade satsat mer på andra områden, Kulturministrarna inte känt något engagemang för biblioteken och om biblioteksorganisationerna inte varit så starka, hade det sett annorlunda ut. Då hade fler och mer olikartade åsikter haft större möjlighet att komma fram och luftas. Utan ett så starkt organ som Biblioteksstyrelsen, skulle biblioteken inte ha fått den uppmärksamhet de får idag.

Biblioteken i Danmark är som enhet betraktad en betydelsefull organisation med makt att påverka befolkningen och samhället i positiv riktning. Biblioteken är populära och har stark ställning och kan därmed spela en avgörande roll för hur befolkningens kunskaper och kännedom om kultur utvecklas liksom för deras utbildningsnivå, läskunnighet och informationsteknologiska kunnande.

Den nya danska bibliotekslagen, som syftar till mediernas likställande och det utvidgade biblioteksbegreppets förverkligande och till en betydligt högre grad av användaranpassning, leder tankarna till bilden av biblioteket som en serviceorganisation som ska serva sina "kunder". Detta sätt att se på biblioteket är ett led i utvecklingen från den tid då bibliotekens roll var att vara folkbildande och styrande över befolkningens läsvanor.

Ett exempel på en debatt som rör användaranpassning är den om vilken typ av skönlitteratur det bör finnas på biblioteken – ska man anpassa sig efter besökarnas önskemål eller ska man erbjuda dem sådan litteratur som är bra enligt bibliotekariernas åsikter? Ska man erbjuda FLN-böcker på biblioteken? Är det bibliotekens uppgift att erbjuda denna typ av litteratur? För trettio år sedan hade det varit omöjligt att erbjuda FLN-böcker på folkbibliotek. Idag, däremot är det relativt vanligt. Den allmänna utvecklingen av biblioteken pekar på ett allt mer

användarstyrt arbetssätt och en öppnare hållning angående vilka medier eller böcker som kan eller bör finnas på bibliotek.

Musikobligatoriet i den nya bibliotekslagen är enligt min mening ett resultat av utvecklingen mot ett allt mer användaranpassat bibliotek och mot ett bibliotek som i högre grad ses som en serviceorganisation.

10. Käll- och litteraturförteckning

10.1 Konsulterade webbplatser

Bibliotek.dk: www.bibliotek.dk

Bibliotekarforbundet: www.bf.dk

Biblioteksstyrelsen: www.bs.dk

Danmarks musikbiblioteksforening: www.dmbf.dk

Dansk biblioteksforening: www.dbf.dk

Dansk Musik Informations Center: www.mic.dk

Det Virtuelle Musikbibliotek: www.def-musikportal.dk

Folkebibliotekernes Netguide (FNG): www.fng.dk

Folketinget: www.folketinget.dk

Kulturministeriet: www.kum.dk

Musikanten: www.musikanten.dk

Musikbiblioteket: www.musikbiblioteket.auc.dk

Statens musikbibliotek: www.muslib.se

Statsministeriet: www.stm.dk

10.2 Litteratur

Ahlberg, T. "Biblioteksloven bakkes op". *Søndag Aften*. 04/2002. Tillgänglig på: <http://www.cultur.com/2002/0403.html>. (030216)

Ahlberg, T. "Bøgerne taber bibliotekterræn". *Søndag Aften*. 08/2000. Tillgänglig på: <http://www.cultur.com/2000/0802.html>. (030216)

Ahlberg, T. "Dogme 99". *Søndag Aften*. 12/1998. Tillgänglig på: <http://www.cultur.com/1998/981201.html>. (030220)

Ahlberg, T. "5 år i culturens tjenste". *Søndag Aften*. 02/2002. Tillgänglig på: <http://www.cultur.com/2002/0208.html>. (030220)

Ahlberg, T. "Fra biblio- til infoteker". *Søndag Aften*. 09/1999. Tillgänglig på: <http://www.cultur.com/1999/0907.html>. (020917)

Ahlberg, T. "Musikerne betaler forfatterens bibliotekspenge". *Søndag Aften*. 09/2002. Tillgänglig på: <http://www.cultur.com/2002/0904.html>. (030216)

Backman, J. (1998), *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur

Biblioteksstyrelsens formål, opgaver og intressenter. Tillgänglig på:
<http://www.bs.dk/ombs.ihtml>. (021004)

Bisbjerg, O. ”Udvikling eller afvikling? Danske musikbiblioteker ved en skillevej”.
Bibliotekspressen. 13/2000.

Bjurström, E. (1993), *Spelar rocken någon roll?* Stockholm: Statens ungdomsråd

Damm, M. & Vitzansky, W. ”Høringssvar til udkast om Lov om Biblioteksvirksomhed”.
Danmarks Biblioteker. 09/1999. Tillgänglig på: <http://www.dbf.dk/Default.asp?ID=442>.
(030228)

Damm, M. ”Så kom det, bibliotekslovforslaget!” *Danmarks Biblioteker*. 08/1999. Tillgänglig
på: <http://www.dbf.dk/Default.asp?ID=302>. (030228)

Digital kopiering – hvad er lovligt? Kulturministeriet 2002. Tillgänglig på:
<http://www.kum.dk/sw5386.asp>. (030124)

Eriksson, O. (1997), *Musikens makt*. Uppsala: Ordbild

Fakta om bibliotekerne. Kulturministeriet. Tillgänglig på: <http://www.kum.dk/sw603.asp>
(020917)

Fremtidsmusikken i danske biblioteker. Forprojekt om formidling af netbåren musik via bibliotekerne. (2001) Århus kommunes biblioteker och Statsbiblioteket. Tillgänglig på:
<http://www.aakb.dk/graphics/portal/bibliotekerne/publikationer/musik.pdf>

Friberg, T. ”Ny undersøgelse: kultur- og fritidsvaner”. *Kulturkontakten*. 04/2000.

Gerner Nielsen, E. Tal av kulturministern, 991116. Tillgänglig på:
http://www.folketinget.dk/Samling/19991/salen/L78_BEH1_17_7_19.htm (021202)

Halvorsen, K. (1992), *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur

Hein, M. ”Fremtiden i musikbiblioteket”. *MusikBIB*. 01/2000. Tillgänglig på:
<http://www.dmbf.sb.aau.dk/musikbib/fremtid.shtml>. (020914)

Husted, K. ”Musikoverbygning”. *MusikBIB*. 2002

Johansson, J. (1997) *Nordisk bibliotekslagstiftning*. Arbetsenheten för information och kultur / Biblioteks- och informationsvetenskap. Umeå universitet.

Karlsson, E. (2001), *Musik som berör; ett redskap i vård och omsorg*. Piteå: Sapientia AB

Kultur til bredbånd. (2001) Kulturministeriet. Tillgänglig på: <http://www.kum.dk>. (030131)

Kvale, S. (1997), *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Lantz, A. (1993), *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur

Lauridsen, J. ”Lever den nye bibliotekslov op til kravene? Konsensus i stride strømme”. *Bibliotekspressen* 08/2000.

Lov om biblioteksvirksomhed, antagen av Folketinget den fjärde maj 2000. Tillgänglig på: http://www.ft.dk/Samling/19991/lovforslag_som_vedtaget/L78.htm

Lov om folkebiblioteker m.v. Nyt fra Nyhavn, særnummer 5, 1994.

Lundberg, D., Malm, K., Ronström, O. (2000), *Musik, medier, mångkultur. Förändringar i svenska musiklandskap*. Hedemora: Gidlunds förlag i samarbete med riksbankens jubileumsfond. Kungl. Musikaliska akademiens skriftserie nr 93.

Lundgaard, E. (1997) *Kulturpolitisk redegørelse til Folketinget*. Tillgänglig på: <http://www.kum.dk/sw3819.asp> (021202)

Malm, K. ”Musikbranschen”, *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig på: <http://ne.se>. (030113)

Mikkelsen, B. *Danmarks Biblioteksforenings Årsmøde 2002 den 22. marts 2002*. Tillgänglig på <http://www.kum.dk/sw3837.asp>. (030131)

Mikkelsen, B. *KL's bibliotekskonference 4. – 5. september 2002. Herning Kongrecenter, den 5. september 2002*. Tillgänglig på: <http://kum.dk/sw4730asp>. (030131)

Mikkelsen, B. *Tale om regeringens kultur- og mediepolitik ved Sjællandske Dagbladets generalforsamling 18. april 2002*. Tillgänglig på: <http://www.kum.dk/sw3840asp>. (030131)

Netbårne musikressourcer. Lydfiler – nodefiler. Arbejdsgruppen vedr. Etablering og formiddling af netbårne musikressourcer i det samarbejdende biblioteksvæsen. (2001) Köpenhamn: Biblioteksstyrelsen. Tillgänglig på: <http://www.bs.dk/downloads/1890/musik1.pdf>

Nordström, S. (1989), *Så blir det musik*. Lund: Universitetsförlaget Dialogos AB

Opbygning af folkebibliotekernes overbygningssamlinger på musikområdet og på andre nye medier. Tillgänglig på: <http://www.bs.dk/centralbiblioteker/musik.htm> (020914)

Ophavsretten på biblioteket. (2000). Köpenhamn: Biblioteksstyrelsen. Tillgänglig på: <http://www.bs.dk>.

Pihl, T. ”Hvorfor skal vi indføre det utvidede biblioteksbegreb? – Gode argumenter i debatten”. Debattinlägg. Tillgänglig på: <http://www.dbf.dk/dbf2/Emnerligenu/biblioteksloven.htm>. (020917)

Policy issues, från *Access to Music and Non-print Material*, PULMANweb Tillgänglig på: <http://www.pulmanweb.org/DGMs/section1/MusicNonPrint1.htm> (021124)

Rothstein, E. ”Kulturstriden som kom av sig”. *Sydsvenska Dagbladet*. 021120.

Slumstrup, F. "Musikbiblioteket som Kraftcenter". *MusikBIB*. 01/2000. Tillgänglig på: <http://www.dmbf.statsbiblioteket.dk/musikbib/slumstrup.shtml>. (020917)

Sørensen, B. "Biblioteksloven som hegnsplæg". *Søndag Aften*. 06/2000. Tillgänglig på: <http://www.cultur.com/2000/0698.html>. (030216)

Thorhauge, J. "Lov om biblioteksvirksomhed. Nogle stikord til lovens baggrund og intentioner". *Biblioteksårbog 2000*. Tillgänglig på: <http://www.bs.dk>. (030226)

UBIS-rapporten, Betænkning om Bibliotekerne i informationssamfundet. Betænkning nr. 1347 (1997). Udvalget om Bibliotekerne i Informationssamfundet (UBIS), Kulturministeriet. Tillgänglig på: <http://www.kum.dk/sw1602.asp> (021030)

Warrer Bertelsen, E. (red.) (2000), *Lov om biblioteksvirksomhed*. Köpenhamn: Biblioteksstyrelsen.

Vind, T. (2000) *Musik på biblioteker. Råd og vink fra Biblioteksstyrelsen*. Köpenhamn: Biblioteksstyrelsen. Tillgänglig på: <http://www.bs.dk/downloads/978/RVMusik.pdf>

Vitzansky, W. "Bibliotek og marked". *Kulturkontakten*. 04/1999. Tillgänglig på: <http://www.dbf.dk/dbf2/Emnerligenu/biblioteksloven.htm>. (020817)

Winding, J. "Bedre biblioteker – en fremsynet bibliotekslov". Pressmeddelande. Bibliotekarforbundet 990902. Tillgänglig på: <http://www.bf.dk/pol/presmed/Bibliotekslovsrevision.htm>. (020917)

Winding, J. "Verdens bedste!?" *Bibliotekspresen*. 10/2000.

Wöhnert, B. "Biblioteksloven vedtaget". *Referencen*. 03/2000. Tillgänglig på: <http://www.bf.dk/grupper/reference/Referencen/ref20003/bibliote.htm>. (030228)

10.3 Intervjuer

Andersen, Nils Jørgen. Herlev bibliotek. (021108)

Holmgaard Larsen, Jonna. Biblioteksstyrelsen. (021028)

Honoré Kjeldsen, Bente. Köpenhamns huvudbibliotek. (021115)

Olsen, Marianne. Greve bibliotek. (021112)

Bilaga 1

Intervjuplan 1, Biblioteksstyrelsen

Jag har använt mig av boken *Intervjumethodik*, 1993, av Annika Lantz.

1. Inledning

Presentation av mig och uppsatsarbetet

Jag heter Emilia Wikström och jag håller på att skriva min magisteruppsats i informations- och biblioteksvetenskap vid Lunds universitet. Ämnet för uppsatsen är ”Reform på bibliotek – om införandet av obligatorisk musikförmedling på danska folkbibliotek”. Min frågeställning är: Varför gör man musikområdet obligatoriskt på danska folkbibliotek, hur förverkligar man lagen på denna punkt och hur ställer sig folkbibliotekens aktörer till reformen?

Intervjuns syfte

Intervjuns syfte är dels att få allmänna fakta kring reformarbetet, att få konkreta tips på material och att få förslag på vilka bibliotek jag skulle kunna undersöka, samt dels att få insikter i biblioteksstyrelsens perspektiv på reformarbetet.

Om det är okej, vill jag gärna spela in intervjun, som stöd för minnet. Inspelningen kommer att raderas då jag bearbetat svaren.

Uppläggning av intervjun

Intervjun är uppdelad i olika frågeområden, olika teman som vi går igenom efter hand. Först kommer jag att ställa några bakgrundsfrågor. Därefter kommer vi in på konkreta tips och sedan går vi in på de frågor som är relevanta för uppsatsens frågeställning.

Användning av resultaten

En del av resultaten från denna intervju kommer jag att analysera och använda i min uppsats. Du blir den som får representera biblioteksstyrelsens åsikter och ståndpunkter. De kommer att ställas mot folkbibliotekens perspektiv. De mer konkreta resultaten i form av till exempel tips, kommer jag att använda mig av rent praktiskt.

Återkoppling

Jag vill diskutera möjligheten att få återkomma vid behov med andra eller kompletterande frågor. Du kommer att få ta del av den färdiga uppsatsen om några månader.

2. Intervjufrågor

A. Bakgrundsinformation om respondenten

Vilken är inriktningen av ditt arbete inom Biblioteksstyrelsen?

Vilka uppgifter har du inom Biblioteksstyrelsen?

Hur länge har du arbetat här?

Vad har du för utbildning?

B. Konkreta tips

På vilka folkbibliotek tror du att jag skulle kunna göra intervjuer? På vilka bibliotek kan jag få relevant information? (De bör ligga inom rimligt geografiskt avstånd, på Själland, gärna nära Köpenhamn.) Jag skulle kunna tänka mig två mindre och två större bibliotek.

Har du något tips på information, i tryckt eller elektronisk form, som behandlar reformen på något sätt?

C. Utfrågning om det som är relevant för att besvara frågeställningen

På vilken nivå ligger förändringsarbetet? Är det bibliotekscheferna, musikbibliotekarierna, projektledare eller andra som genomför förändringarna? Styr reformarbetet centralt eller lokalt?

Har alla folkbibliotek skyldighet att bygga upp en musiksamling eller räcker det med att biblioteket kan beställa hem det låntagaren önskar?

Ser förändringsarbetet olika ut beroende på bibliotekets storlek?

Vilken roll spelar centralbiblioteken i uppbyggnadsarbetet?

Hur långt har man kommit med reformarbetet?

Vilka strategier används för att införa obligatorisk musikförmedling på folkbiblioteken?

Vilka perspektiv och motiv ligger bakom lagen om obligatorisk musikförmedling?

Varför lagstiftar man om musikens roll på folkbiblioteken?

Varför får musiken ta så stor plats?

Vad har lett fram till beslutet om att göra musikförmedling obligatorisk?

Vad säger du om samhällsdebatten kring musikfrågan?

Bilaga 2

Intervjuplan 2, folkbiblioteken

Jag har använt mig av boken *Intervjumetodik*, 1993, av Annika Lantz.

1. Inledning

Presentation av mig och uppsatsarbetet

Jag heter Emilia Wikström och jag håller på att skriva min magisteruppsats i informations- och biblioteksvetenskap vid Lunds universitet. Ämnet för uppsatsen är ”Reform på bibliotek – om införandet av obligatorisk musikförmedling på danska folkbibliotek”. Min frågeställning är: Varför gör man musikområdet obligatoriskt på danska folkbibliotek, hur förverkligar man lagen på denna punkt och hur ställer sig folkbibliotekens aktörer till reformen?

Intervjuns syfte

Intervjuns syfte är att ta reda på hur folkbiblioteken reagerar och agerar, samt vilken ståndpunkt de intar vid den förnyelse som det innebär att införa obligatorisk musikförmedling.

Om det är okej, vill jag gärna spela in intervjun, som stöd för minnet.

Uppläggnings av intervjun

Intervjun är uppdelad i olika frågeområden, olika teman som vi går igenom efter hand. Först kommer jag att ställa några bakgrundsfrågor. Därefter kommer vi in på de frågor som är relevanta för uppsatsens frågeställning.

Användning av resultaten

Resultaten från denna intervju kommer jag att analysera och använda i min uppsats.

Återkoppling

Jag vill diskutera möjligheten att få återkomma vid behov med andra eller kompletterande frågor. Du kommer att få ta del av den färdiga uppsatsen om några månader.

2. Intervjufrågor

A. Bakgrundsinformation om respondenten

Vilka arbetsuppgifter har du här?

Hur länge har du arbetat här?

Vad har du för utbildning?

B. Bakgrundsinformation om biblioteket

Hur stort är detta bibliotek? Hur många invånare ska ni försörja?

Hur gammalt är biblioteket?

Hur länge har ni haft musik på ert bibliotek?

Har ni en separat musikavdelning?

Hur stor var er samling före reformen?

Hur stor är samlingen nu?

C. Utfrågning om det som är relevant för att besvara frågeställningen

Hur långt har man kommit med reformarbetet här?

Vem arbetar med förändringsarbetet här? Bibliotekschefen, musikbibliotekarien, andra?

Vad anser du om att musik gjorts obligatorisk på folkbibliotek genom lagen?

Hur har det påverkat ditt arbete?

Vad tycker de andra anställda här, tror du?

Har du eller andra på biblioteket genomgått musikutbildning i samband med den nya lagen?

Vad tyckte ni i så fall om det?

På vilka sätt har ditt bibliotek fått stöd och hjälp utifrån med reformarbetet? (från Biblioteksstyrelsen, centralbiblioteken, etc.)

Vilken roll spelar centralbiblioteken i uppbyggnadsarbetet?

Har ni fått kommentarer från besökare om musikens nya ställning som obligatorisk? Vad säger de?

Vilka strategier används för att införa obligatorisk musikförmedling på folkbiblioteken?

Vilka perspektiv och motiv ligger bakom lagen om obligatorisk musikförmedling?

Varför lagstiftar man om musikens roll på folkbiblioteken?

Varför får musiken ta så stor plats?

Vad har lett fram till beslutet om att göra musikförmedling obligatorisk?

Har reformen diskuterats på din arbetsplats? I så fall när och varför?

Vad säger du om samhällsdebatten kring musikfrågan?